

Η ΠΑΡΑΓΡΑΦΗ ΣΤΟ ΝΕΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΠΩΛΗΣΗΣ*

Γεώργιος Σαμόλαδος

Μ.Δ.Ε Νομικής Σχολής ΔΠΘ - Δικηγόρος

Α. Από τη Σύμβαση της Βιέννης στο νέο ελληνικό δίκαιο της πώλησης

Ι. Εισαγωγή

Αν το δίκαιο των συμβάσεων αποτελεί αναμφισβήτητα τον «σκληρό πυρήνα» του αστικού δικαίου, η πώληση αποτελεί με τη σειρά της, τον «σκληρό πυρήνα» του δικαίου των συμβάσεων αλλά και του ενοχικού δικαίου γενικότερα¹, δεδομένου ότι είναι η σύμβαση που οι νομοθέτες των περισσότερων Αστικών Κωδίκων είχαν κυρίως υπόψη τους, όταν κατέστρωναν πολλές από τις γενικές περί ενοχών διατάξεις². Η ανάγκη εξάλειψης της αβεβαιότητας στις διεθνείς συναλλαγές και η συνεχώς αυξανόμενη συχνότητα των τελευταίων στη σύγχρονη παγκοσμιοποιημένη οικονομία, κατέδειξαν από πολύ νωρίς την ιδιαίτερη σημασία της διεθνοποίησης του δικαίου της πώλησης. Οι σχετικές προσπάθειες ξεκίνησαν ήδη τη δεκαετία του 1920 με το μεγάλο Γερμανό νομικό Ernst Rabel και συνεχίστηκαν τις τελευταίες δεκαετίες με ιδιαίτερη ένταση, ενόψει και της ευρωπαϊκής οικονομικής ενοποίησης³.

Στο πλαίσιο, ακριβώς, της προσπάθειας αυτής ορόσημο αποτελεί η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών «για τις συμβάσεις διεθνών κινητών πραγμάτων» (Convention on Contracts for the International Sale of Goods - CISG), που υπογράφηκε στη Βιέννη στις 11.4.1980 και τέθηκε σε ισχύ την 1.1.1998. Η Συνθήκη αυτή έχει ήδη καταστεί εσωτερικό δίκαιο σε 70 χώρες⁴, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα (με το ν. 2532/1997, που τέθηκε σε ισχύ από 1.2.1999)⁵. Οι ρυθμίσεις της Σύμβασης της

* Το κείμενο αποτελεί ελαφρώς επεξεργασμένη και συντομευμένη απόδοση της διπλωματικής εργασίας που υποστήριξα στις 15.1.2008 στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στην Κατεύθυνση Ιδιωτικού Δικαίου της Νομικής Σχολής Θράκης ενώπιον της τριμελούς επιτροπής που απαρτιζόταν από τον Επίκ. Καθηγητή κ. Απόστολο Χελιδόνη ως επιβλέποντα και τους κ. Κ. Παναγόπουλο, Αν. Καθηγητή και κ. Λάμπρο Κιτσαρά, Λέκτορα, ως μέλη. Η βιβλιογραφία παραπέμπεται με συντομευμένο τρόπο στις υποσημειώσεις και με πληρότητα στο τέλος του κειμένου.

1. Κορνηλάκης, ΕΝΟΒΕ 42 (2001) «Η Σύμβαση της Βιέννης για τις διεθνείς πωλήσεις κινητών», σ. 7 επ.

2. Σταθόπουλος, «Η υπό κύρωση σύμβαση...», ΝοΒ 45/1085.

3. Παράλληλα, ανάλογες εξελίξεις παρατηρούνται και στο ευρύτερο πεδίο του δικαίου των συμβάσεων, ιδίως με το σχέδιο της επιτροπής Lando για ένα «ευρωπαϊκό» δίκαιο των συμβάσεων, με τη μορφή μιας αναδιτύπωσης των γενικών αρχών του δικαίου των συμβάσεων στον ευρωπαϊκό χώρο.

4. Πηγή: www.uncitral.org.

5. Η διεθνής αυτή σύμβαση αντικατέστησε τις δυο διεθνείς συμβάσεις της Χάγης του 1964 για τις διεθνείς πωλήσεις κινητών πραγμάτων, που δεν ευτύχησαν να έχουν το ίδιο εκτεταμένο αναγνώριση και εφαρμογή, ιδίως γιατί επικρίθηκαν από τις αναπτυσσόμενες χώρες και την τότε ΕΣΣΔ, ότι οι

Βιέννης συνιστούν πραγματικά κορυφαία έκφανση της συγκριτικής των δικαίων σε παγκόσμιο επίπεδο και επιτυγχάνουν μια, κατά γενική ομολογία, δίκαιη στάθμιση και εξισορρόπηση των συμφερόντων των μερών⁶. Η Σύμβαση της Βιέννης αποτελεί σήμερα, όπως σωστά επισημάνθηκε, έναν επιτυχημένο συνδυασμό διαφοροποιημένων δικαιικών αντιλήψεων από το χώρο του αγγλοσαξονικού και του ηπειρωτικού δικαίου, αλλά και έκφραση τόσο των σύγχρονων συναλλακτικών αντιλήψεων σε διεθνές επίπεδο, όσο και μιας υπερεθνικής νομικής σκέψης και λογικής. Γι' αυτό και έγινε ευρύτατα αποδεκτή από πλειάδα κρατών από όλα τα σημεία του πλανήτη (και με εντελώς διαφορετικά δικαιικά συστήματα αλλά και με διαφορετικό πολιτισμικό και οικονομικοκοινωνικό status), γεγονός που τείνει να την καταστήσει μια σύγχρονη παγκόσμια *lex mercatoria* για τις διεθνείς πωλήσεις κινητών⁷.

Σημαντικό βήμα για την εναρμόνιση των νομοθεσιών των κρατών - μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τις δικαιικές αντιλήψεις της σύμβασης της Βιέννης αποτέλεσε, ως ένα βαθμό, έστω⁸ και υπό το πρίσμα περισσότερο της προστασίας του καταναλωτή και λιγότερο τις ελευθεριότητας του διεθνούς εμπορίου⁹, η Κοινοτική Οδηγία 1999/44/ΕΚ «σχετικά με ορισμένες πτυχές της πώλησης και των εγγυήσεων καταναλωτικών αγαθών». Τις επιταγές αυτές της Οδηγίας όχι μόνο τις υιοθέτησε ο Έλληνας νομοθέτης, αλλά θεωρώντας αυτές γενικεύσιμες και εφαρμοστέες σε κάθε πώληση, τροποποίησε το κεφάλαιο της πώλησης στον ΑΚ με τον ν. 3043/2002, ώστε αυτό να ανταποκρίνεται στο πνεύμα της Οδηγίας που προστατεύει τον ασθενέστερο συμβαλλόμενο¹⁰. Η ενσωμάτωση αυτή αποτελεί την σημαντικότερη ίσως επέμβαση του «κοινοτικού» νομοθέτη στο αστικό μας δίκαιο, μια επέμβαση που αποτελεί σταθμό στην επίπονη πορεία για τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού ενοχικού και γενικότερα αστικού δικαίου¹¹. Για πρώτη φορά μάλιστα,

ρυθμίσεις τους ήταν προσανατολισμένες στις ανάγκες των βιομηχανικών χωρών της Δύσης, ενοώντας τον πωλητή σε βάρος του αγοραστή. Οι ρυθμίσεις των δυο αυτών διεθνών συμβάσεων αποτέλεσαν πάντως τη βάση των ρυθμίσεων που υιοθέτησε τελικά, με σημαντικές πάντως βελτιώσεις, η Σύμβαση της Βιέννης. Περισσότερα βλ. *Χελιδόνη*, «Ο ν. 2532/97...», ΧρΙΔ Α/2001/870, όπου και πλούσια ιστορικά στοιχεία και περαιτέρω παραπομπές, καθώς και *Σταθόπουλο*, ό.π., *Κορνηλάκη - Πουλιάδη - Βαλτούδη*, ΕΝΟΒΕ 42.

6. *Κορνηλάκης*, ό.π. σ. 9.

7. *Κορνηλάκης*, ό.π.

8. Βλ. κριτική *Παπανικολάου*, Το νέο δίκαιο της ευθύνης του πωλητή, αρ. 183, με περαιτέρω παραπομπές.

9. Έτσι ο *Δωρής*, «Συγκριτική Επισκόπηση...» σε *Θρακικές Νομικές Μελέτες* 42, σ. 162 επ., όπου υπογραμμίζει τη διαφορετική οπτική γωνία της πώλησης στην Οδηγία σε σχέση με την ΣτΒ, γεγονός που θεωρεί δικαιολογημένο προς όφελος της προστασίας του καταναλωτή.

10. Βλ. ΕισΕκθ υπό Ι3, όπου εξηγείται διαφωτιστικά το πνεύμα των νομοθετικών επιλογών.

11. *Κορνηλάκης*, Ειδ. Ενοχ. Δ., Ι, 2002, § 21, σ. 94. Βλ. και κεφάλαιο Γ' της παρούσης.

έγινε επέμβαση στο corpus του ΑΚ¹², έστω και σε μικρή κλίμακα, ακολουθώντας τη «μικρή λύση», όπως ονομάστηκε, κατά τη διάρκεια του διαλόγου στη Γερμανία για την από καιρό σχεδιαζόμενη εκεί, μεταρρύθμιση του ενοχικού δικαίου, η λιγότερο ριζική επιλογή, που θα εισήγαγε την Οδηγία χωρίς να προβαίνει σε γενικότερες μεταβολές στο σύστημα ανώμαλης εξέλιξης της ενοχής («μεγάλη λύση»)¹³. Από τις ρυθμίσεις αυτές του νέου δικαίου της πώλησης (ν. 3043/2002) δεν θα ήταν ίσως υπερβολή να επισημάνει κανείς ότι οι σημαντικότερες είναι εκείνες που αφορούν τις προθεσμίες άσκησης των δικαιωμάτων του αγοραστή¹⁴.

II. Η ratio της σύντομης παραγραφής στην πώληση

Η βραχύτερη παραγραφή του δικαίου ευθύνης του πωλητή συγκριτικά με τη γενική, είναι χαρακτηριστική στα περισσότερα δικαιικά συστήματα και εξακολουθεί να αποτελεί και σήμερα έναν από τους βασικότερους λόγους διατήρησης της αυτοτελούς ρύθμισης των σχετικών διατάξεων, παράλληλα προς τη γενική ευθύνη για μη εκπλήρωση¹⁵. Οφείλεται στο ότι στην περίπτωση αυτή έχει μεσολαβήσει η απόσβεση της επί το πράγμα οφειλής με καταβολή και αποδοχή του, εκ μέρους του δανειστή. Με την αποδοχή της προσφερόμενης παροχής δημιουργείται πλέον η εντύπωση στα μέρη, αλλά και στους τρίτους ότι η εκκρεμότητα της οφειλής έχει λήξει. Κατά συνέπεια, κάθε παράπονο κατά της εκπλήρωσης εκ των υστέρων μοιάζει σαν αναβίωση της οφειλής και διαψεύδει την εύλογα δημιουργημένη γενική αντίληψη ότι η εκκρεμότητα έληξε. Τραυματίζει δηλαδή την εδραιωμένη πλέον κοινωνική ειρήνη, θέτει σε κίνδυνο την ασφάλεια των συναλλαγών και θα ερχόταν σε αντίθεση με την ταχύτητα που επιβάλλεται στην πώληση, η οποία αποτελεί το κύριο μέσο για την κίνηση της οικονομικής ζωής¹⁶. Σκοπός των ΑΚ 554 επ. είναι η γρήγορη άρση των εκκρεμοτήτων από την ύπαρξη πραγματικών ελαττωμάτων ή την έλλειψη συνομολογηθεισών ιδιοτήτων, που θα ήταν δύσκολο να διαπιστωθεί μετά την παρέλευση μακρού χρόνου, αν πράγματι υπήρχαν ήδη κατά τη μετάθεση του κινδύνου στον αγοραστή (ΑΚ 522-524) ή είναι συνέπεια κακής χρήσης του πωληθέντος από τον αγοραστή. Επιπλέον, όσο περνά ο χρόνος, τόσο εδραιώνεται η πεποίθηση ότι η ενοχή εκπληρώθηκε προσηκόντως¹⁷.

12. Παπανικολάου, ό.π., αρ. 1.

13. Στη Γερμανία ακολουθήθηκε τελικώς η τελευταία, βλ. αναλυτικά για τη γερμανική μεταρρύθμιση Πουλιάδη, «Η ευθύνη του πωλητή...», § 60, σ. 280 επ.

14. Έτσι αντί άλλων ο Χριστοδούλου, σε Παπανικολάου, ό.π., αρ. 638.

15. Έτσι ο Παπανικολάου, ό.π., αρ. 240.

16. Παπανικολάου/Χριστοδούλου, ό.π., αρ. 645.

17. Δωρής, στον ΑΚ Γεωργιάδη - Σταθόπουλου, άρθρα 554-558 αρ. 2, Βαθρακοκόλης, άρθρο 554, αρ. 2 και ΑΠ 60/92 ΕΕΝ 1993/207, ΕφΑθ 2616/87 Δνη 29/150.

Ωστόσο, η εξαιρετικά σύντομη παραγραφή των αξιώσεων του αγοραστή που προβλεπόταν στις περισσότερες έννομες τάξεις (παλαιά άρθρα 554 και 555: παραγραφή εξάμηνη από την «εγχείριση» του κινητού και διετής από την «παράδοση» του ακινήτου στον αγοραστή, έστω και αν ο τελευταίος ανακάλυψε αργότερα το ελάττωμα ή την έλλειψη της ιδιότητας)¹⁸ είχε καταστεί διεθνώς (και δικαιολογημένα) αντικείμενο οξείας κριτικής¹⁹. Η σύντομη αυτή παραγραφή, που ωφελούσε αδιακρίτως τον «υπαίτιο» και τον «ανυπαίτιο» πωλητή και έβλαπτε αδιακρίτως τον αμελή αλλά και τον επιμελέστατο αγοραστή, ελεγχόταν από δικαιοπολιτική άποψη ως αδικαιολόγητα ευνοϊκή για τον πωλητή και (ομοίως αδικαιολόγητα) δυσμενής για τον αγοραστή, ενόψει του ότι σε πάρα πολλές περιπτώσεις – και ιδίως όταν πρόκειται για τα περίπλοκα προϊόντα της σύγχρονης τεχνολογικής εξέλιξης – ενδέχεται να υπάρχουν «κεκρυμμένα» ελαττώματα που, λόγω της φύσης τους, ανακαλύπτονται μετά την πάροδο του χρόνου της παραγραφής, με συνέπεια να μένει συχνά απροστάτευτος ένας άξιος προστασίας αγοραστής σε όφελος ενός «υπαίτιου» πωλητή. Στη σημερινή εποχή, μια εποχή άνθησης της ιδέας της προστασίας του καταναλωτή, είναι φυσικό να αυξάνεται η δυσανεξία απέναντι σ' αυτή την ανεπιεική για τον αγοραστή - καταναλωτή επιλογή του νομοθέτη²⁰.

III. Η νέα ρύθμιση του ν. 3043/2002 με βάση την οδηγία 1999/44/EK

Όπως επισημάνθηκε, ο Έλληνας νομοθέτης, προχώρησε στην τροποποίηση των διατάξεων της πώλησης (ΑΚ 554 επ.) και καθιέρωσε με τον ν. 3043/2002 για τα κινητά διετή και για τα ακίνητα πενταετή παραγραφή των δικαιωμάτων του αγοραστή, κρίνοντας ως γενικεύσιμη και εφαρμοστέα σε κάθε πώληση τη ρύθμιση του άρθρου 5 § 1 της Οδηγίας 1999/44/EK, η οποία σε κάθε περίπτωση θα επιμήκυνε υποχρεωτικά τον χρόνο παραγραφής για την πώληση καταναλωτικών προϊόντων στα 2 έτη.

Η Οδηγία, λόγω του ότι αναφέρεται σε πωλήσεις κινητών (καταναλωτικών αγαθών), δεν προέβλεπε παραγραφή των δικαιωμάτων του αγοραστή σε περίπτωση πώλησης ακινήτου. Στη σχετική ρύθμιση προχώρησε ο Έλληνας νομοθέτης «για

18. Ο δικαιολογητικός λόγος αυτής της σύντομης παραγραφής εντοπιζόταν στην ανάγκη να προστατευθεί (σε όφελος του πωλητή) η ασφάλεια και η ταχύτητα των συναλλαγών από το ενδεχόμενο δημιουργίας αμφισβητήσεων ως προς την ύπαρξη πραγματικών ελαττωμάτων ή την έλλειψη συνομολογημένων ιδιοτήτων μετά την πάροδο μακρού χρόνου, οπότε θα υπήρχε δυσχέρεια διαπίστωσης και απόδειξης του αν το ελάττωμα υπήρχε κατά τον κρίσιμο χρόνο μετάθεσης του κινδύνου ή μήπως είναι συνέπεια της κακής χρήσης του πράγματος από τον αγοραστή (βλ. ιδίως Δωρή, ό.π., αρ. 554-558, αριθ. 2).

19. Έτσι, μεταξύ άλλων, και ο Κορνηλάκης, Ειδ. Ενοχ. Δ., I, 2002, § 50, β, σ. 302.

20. Αντί άλλων Κορνηλάκης, ό.π., σ. 303.

λόγους δικαιολογημένης διαφοροποίησης»²¹ από την αντίστοιχη παραγραφή σε πώληση κινητών. Σημειώνεται ότι η διετής παραγραφή θα εφαρμοστεί και στα κινητά παραρτήματα ακινήτου, ενώ αδιάφορο είναι για την εφαρμογή της πενταετούς παραγραφής αν πρόκειται για αστικά ή αγροτικά ακίνητα²². Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι, ενόψει της γενικής και χωρίς διακρίσεις διατύπωσης των διατάξεων και του ότι η πώληση πράγματος κατά αληθή ακριβολογία συνιστά πώληση δικαιώματος (κυριότητας), θα έχει εφαρμογή και για τα δικαιώματα²³.

Επισημαίνεται ακόμη, ότι ο Έλληνας νομοθέτης δεν έκανε χρήση της ευχέρειας που του παρείχε το άρθρο 5 § 2 της Οδηγίας και δεν περιέλαβε ρύθμιση, σύμφωνα με την οποία ο αγοραστής – προκειμένου να μπορεί να ασκήσει τα δικαιώματά του από τα άρθρα 540 επ. – θα έπρεπε να ενημερώσει τον πωλητή για τη μη ανταπόκριση του πράγματος στη σύμβαση μέσα σε προθεσμία δύο μηνών από τον τη διαπίστωση. Και τούτο, γιατί έκρινε, ότι μια τέτοια ρύθμιση θα ήταν «εξαιρετικά επιβαρυντική» για τον αγοραστή²⁴. Την ευνοϊκότερη άλλωστε για τον καταναλωτή ρύθμιση του εθνικού δικαίου επιτρέπει ρητά η Οδηγία (αρ. 8 § 1). Η πρόβλεψη αυτή της Οδηγίας επικρίνεται²⁵ ως ένα «βάρος», το οποίο ουσιαστικά αναιρεί την όποια βελτίωση επιφέρει στο πεδίο της προστασίας του καταναλωτή η επερχόμενη με την Οδηγία επιμήκυνση του χρόνου της παραγραφής. Ανάλογη είναι η γνώμη²⁶, που θεωρεί ότι έτσι αγχρωτεύεται πρακτικά η διετής προθεσμία άσκησης των δικαιωμάτων του αγοραστή. Ωστόσο, άλλη άποψη²⁷ – μολονότι δεν εναντιώνεται επί της ουσίας της απόφασης του Έλληνα νομοθέτη – θεωρεί αυστηρό τον χαρακτηρισμό της ρύθμισης της Οδηγίας από την ελληνική ΕισΕκθ ως «εξαιρετικά επιβαρυντικής». Η Οδηγία – κατά την άποψη αυτή – δεν ήθελε στο σημείο αυτό να υποχρεώσει τον καταναλωτή να εξετάσει το αγαθό, προκειμένου να εξακριβώσει, αν αυτό αποκλίνει από τη συμβατικά προσδιοριζόμενη κατάσταση του. Για τον λόγο αυτό, αφετηρία της δίμηνης προθεσμίας για την ενημέρωση του πωλητή όριζε το χρόνο διαπίστωσης της έλλειψης συμμόρφωσης του αγαθού προς τους όρους της σύμβασης. Από το σημείο αυτό και έπειτα όμως, οποιαδήποτε περαιτέρω καθυστέρηση καθίσταται ανεπιεικής για τον πωλητή, ο οποίος έχει και αυτός εύλογο συμφέρον να ενημερωθεί έγκαιρα για την ελαττωματικότητα του αγαθού²⁸.

Για τον ίδιο λόγο της εύνοιας προς τον καταναλωτή ο Έλληνας νομοθέτης δεν έκανε χρήση και της ευχέρειας που του παρείχε το άρθρο 7 § 2 της παραπάνω

21. Βλ. την Εισηγητική Έκθεση του ν. 3043/2002 (υπό II 8).

22. Βαθρακοκόιλης, ΕΡΝΟΜΑΚ, άρθρο 554, αρ. 8, αντίθετος όμως ο Δωρής (ό.π., αρ. 23).

23. Βαθρακοκόιλης, ό.π., άρθρο 555, αρ. 10α, βλ. και αναλυτικότερα Δωρή, ό.π., αρ. 22.

24. Βλ. την Εισηγητική Έκθεση του ν. 3043/2002, ό.π.

25. Παπανικολάου (συντασσόμενος με τη άποψη του Έλληνα νομοθέτη) ό.π., αρ. 184.

26. Δωρής, «Συγκριτική επισκόπηση...», ό.π., σ. 168.

27. Αχ. Μπεχλιβάνη, «Η τροποποίηση του δικαίου της πώλησης...», ΔΕΕ 6/2003, σ. 620 επ.

28. Ο.π. σ. 628-629.

Οδηγίας και δεν περιέλαβε ρύθμιση, σύμφωνα με την οποία σε περίπτωση πώλησης μεταχειρισμένων αγαθών επιτρέπεται ο συμβατικός καθορισμός μικρότερου χρόνου παραγραφής των δικαιωμάτων του αγοραστή, όχι όμως κάτω του έτους²⁹.

Έτσι, η νέα 554 ΑΚ ορίζει προθεσμία δύο ή πέντε ετών μέσα στην οποία ο αγοραστής πρέπει να ασκήσει τα προβλεπόμενα στις 540 και 543 ΑΚ δικαιώματα, σε περίπτωση που το πωληθέν έχει πραγματικό ελάττωμα ή δεν έχει κάποια συνομολογημένη ιδιότητα³⁰. Σημαντικές καινοτομίες αποτελούν η απλοποίηση της διάταξης της έναρξης της παραγραφής (με την ενιαία χρήση του όρου «παράδοση» για κινητά και ακίνητα), η εισαγωγή της έννοιας της εγγύησης του πωλητή, η απόλυτη αναστολή της παραγραφής λόγω αναγωγής του τελικού πωλητή κατά προηγούμενου πωλητή (ΑΚ 560-561) και άλλες. Ωστόσο, η ένταξη των νέων διατάξεων στο δίκαιο της πώλησης και η συσχετίσή τους με όσες διατάξεις παρέμειναν σε ισχύ, αλλά και με το γενικότερο πλαίσιο κανόνων και αρχών του Αστικού Κώδικα, είτε δημιούργησαν νέα ερμηνευτικά προβλήματα, είτε δεν έλυσαν τα προϋπάρχοντα, περιπλέκοντας ή, έστω, διαφοροποιώντας τα σε κάποιες περιπτώσεις. Όλα αυτά θα επιχειρηθεί να εξεταστούν στη συνέχεια.

B. Ζητήματα από τη νέα ρύθμιση της παραγραφής στην πώληση

I. Η νομική φύση των δικαιωμάτων: Παραγραφή ή αποσβεστική προθεσμία;

α. Γενικά

Το πρώτο ζήτημα που τίθεται είναι ορολογικό και σχετίζεται με τη νομική φύση των εν λόγω δικαιωμάτων και της ίδιας της παραγραφής. Τα παλαιά άρθρα 554 επ. ΑΚ προέβλεπαν «*παραγραφή*» των «αγωγών» για αναστροφή ή μείωση του τιμήματος ή για αποζημίωση λόγω ελαττώματος ή έλλειψης (ή για αντικατάσταση - παλ. άρθ. ΑΚ 559 εδ. 2). Σύντομα όμως επικράτησε η άποψη ότι τα δικαιώματα αναστροφής ή μείωσης του τιμήματος πρέπει να αναγνωρίζονται ως *διαπλαστικά*³¹, γεννώντας συνακόλουθα προβληματισμό σχετικά με το αν η προθεσμία του ΑΚ 554 είναι ως προς αυτά *αποσβεστική προθεσμία* (279)³² και όχι προθεσμία παραγραφής³³.

29. Κορνηλάκης, ό.π., σ. 304, βλ. και την Εισηγητική Έκθεση του ν. 3043/2002, υπό III 4, όπου γίνεται απλή αναφορά της σχετικής νομοθετικής απόφασης.

30. Υπογραμμίζεται πάντως όσον αφορά το διαχρονικό δίκαιο ότι εφόσον η παλαιά παραγραφή συμπληρώθηκε πριν από την εισαγωγή της νομοθετικής επιμήκυνσής της, η σχετική αξίωση θεωρείται παραγεγραμμένη: ΜΠρΔρ 22/2004 Αρμ 2005/693. Αν, αντίθετα η αξίωση δεν είχε παραγραφεί ακόμη όταν εισήχθη η νέα διάταξη, τότε εφαρμόζεται ο νεότερος νόμος, μολοντί η αξίωση γεννήθηκε υπό τον παλαιό: ΑΠ 1051/2002 ΝοΒ 51/253.

31. Βλ. αναλυτικά Δωρή, ό.π., αρ. 3, σελ. 210, όπου και αναλυτική βιβλιογραφία - νομολογία, καθώς και Αυγουστιανάκη, Εισήγηση στο 5ο συνέδριο Αστικολόγων στην Κέρκυρα, Αντ. Σάκκουλας 2004, υπό 2.2, υποσημ. 4, όπου και παραπέρα παραπομπές, ΕφΘεσ 3365/1996, ΕλλΔνη 1998/197.

32. Βλ. Αυγουστιανάκη, ό.π., υπό 2.2, υποσημ. 6, όπου και παραπέρα παραπομπές.

33. Βλ. Αυγουστιανάκη, ό.π., υπό 2.2, υποσημ. 5, όπου και παραπέρα παραπομπές.

Η κρατούσα γνώμη ως προς τη διαπλαστική φύση των δικαιωμάτων αναστροφής και μείωσης του τιμήματος αποτυπώθηκε και νομοθετικά στη νέα 540 ΑΚ·εμμέσως πλην σαφώς: Ενώ στην ΑΚ 540 § 1, αριθ. 1 γίνεται λόγος για δικαίωμα του αγοραστή «να απαιτήσει... διόρθωση ή αντικατάσταση...», αντίθετα, στους αριθ. 2 («να μειώσει...») και 3 («να υπαναχωρήσει...») δεν γίνεται λόγος για απαίτηση, αλλά για *απευθείας ενέργεια* του αγοραστή, η οποία διαπλάθει δίκαιο. Η μεταβολή³⁴ αυτή, σύμφωνα με τον Πουλιάδη³⁵, «δεν υπήρξε τυχαία, αλλά αποτέλεσε συνειδητή επιλογή του νομοθέτη, προκειμένου να διευκρινιστεί ρητώς ο διαπλαστικός χαρακτήρας των ανωτέρω δικαιωμάτων». Ωστόσο, ορολογική διαφοροποίηση μεταξύ «παραγραφής» των αξιώσεων για διόρθωση, αντικατάσταση (του αγοραστή και του πωλητή: 540 § 1 αριθ. 1, 546 § 1) ή αποζημίωση (543, 544), και «απόσβεσης» των διαπλαστικών δικαιωμάτων της μείωσης του τιμήματος (540 § 1 αρ. 2) και της υπαναχώρησης (540 § 1 αριθ. 3), δεν έλαβε χώρα με την ΑΚ 554, οξύνοντας το ήδη προϋπάρχον ερμηνευτικό πρόβλημα.

β. Πρακτική σημασία της διάκρισης

Πριν εκτεθούν οι υποστηριζόμενες αντίθετες απόψεις, πρέπει να διασαφηνιστεί ότι πέρα από τις όποιες εκατέρωθεν αιτιάσεις περί έλλειψης επιστημονικής ακριβολογίας από τη μια πλευρά και υπερβολικής εννοιοκρατικής προσκόλλησης στο γράμμα του νόμου από την άλλη, το ζήτημα έχει πρακτική σημασία, η οποία έγκειται κυρίως στην εφαρμογή των ΑΚ 279 και 280, που ισχύουν ειδικώς σε περιπτώσεις αποσβεστικής προθεσμίας, αν και η ΑΚ 279 απλώς θα καθορίσει την ευθεία ή αναλογική εφαρμογή των διατάξεων περί παραγραφής, με εξαίρεση λ.χ. τη διάταξη του 261 εδ. β' περί συμπλήρωσης της παραγραφής σε επιδικία, η οποία δεν έχει εφαρμογή, ως αντίθετη προς τον σκοπό της³⁶. Ειδικά όσον αφορά, πάντως, την αυτεπάγγελτη ή όχι λήψη υπόψη της αποσβεστικής προθεσμίας από το δικαστήριο (280 ΑΚ), αυτή δικαιολογείται από την ίδια τη διαπλαστική λειτουργία των δικαιωμάτων, για τα οποία εδώ γίνεται λόγος. Εφόσον η άσκησή τους επιφέρει μεταβολή στη σχέση που υπάρχει μεταξύ πωλητή και αγοραστή και δημιουργεί μια νέα νομική κατάσταση, το δικαστήριο θα πρέπει να λάβει υπόψη του αν υπάρχει ή όχι αυτή η νέα βάση για τη λύση της διαφοράς. Θα πρέπει συνεπώς να εξετάσει αυτεπαγγέλτως και αν επήλθε νόμιμα η μεταβολή με την άσκηση του διαπλαστικού

34. Πρβλ παλαιό ΑΚ 540: «έχει δικαίωμα να απαιτήσει είτε την αναστροφή της πώλησης είτε τη μείωση του τιμήματος».

35. Αθ. Κ. Πουλιάδης, Η ευθύνη του πωλητή στο σύστημα των συμβατικών παραβάσεων, σ. 273.

36. Βλ. Δωρή, ό.π. αριθ. 3-4, Βαθρακοκοίλη, άρθρο 554, αρ. 3, και υποσημ. 3, ΕφΑθ 6250/1999 ΕλλΔνη 41/2000 535, ΑΠ 684/1992 ΕλλΔνη 35/1994 95, ΑΠ 116/1989 ΕλλΔνη 31/1990 334, ΕφΑθ 9134/1986 ΝοΒ 35/1987 388.

δικαιώματος μέσα στα χρονικά περιθώρια που προβλέπει ο νόμος³⁷. Σχετικώς γίνεται μάλιστα λόγος³⁸ και για επιπλέον πρακτική σημασία του ζητήματος, διότι η κατ' ένσταση άσκηση των δικαιωμάτων του αγοραστή μετά την παραγραφή, της ΑΚ 558, «είναι αμφίβολο αν μπορεί να εφαρμοστεί αναλογικά και στα διαπλαστικά δικαιώματα της υπαναχώρησης και της μείωσης του τιμήματος».

γ. *Οι υποστηριζόμενες απόψεις*

Η άποψη που υποστηρίζει ότι η προθεσμία που προβλέπει η ΑΚ 554 είναι προθεσμία παραγραφής μόνο για τις αξιώσεις διόρθωσης ή αντικατάστασης και εκείνη της αποζημίωσης, ενώ ως προς τα διαπλαστικά δικαιώματα έχει χαρακτήρα αποσβεστικής προθεσμίας, είναι και η σαφώς κρατούσα στη νομολογία³⁹. Στη θεωρία υποστηρίζεται κυρίως από τον Κορνηλάκη, ο οποίος πάντως κάνει αναφορά και στην αντίθετη άποψη⁴⁰, των Γεωργιάδη⁴¹, και Βαθρακοκοίλη⁴², που αναφέρονται στον Δωρή⁴³, το σκεπτικό του οποίου όμως αναπτύσσεται υπό το παλαιό δίκαιο πώλησης. Ίσως το γεγονός, ότι στο νέο δίκαιο ο νομοθέτης εμμέσως αναγνώρισε τα διαπλαστικά δικαιώματα ως τέτοια, αλλά επέλεξε να μην μεταβάλει την διάταξη περί «παραγραφής» τους, να μην αποτελεί αβλεψία, αλλά να οφείλεται στην (συστηματικά και νομοτεχνικά σίγουρα όχι πολύ επιτυχημένα εκφρασμένη) επιθυμία του για ενιαία αντιμετώπιση όλων των δικαιωμάτων του αγοραστή.

Την άποψη αυτή ασπάζεται ο Χριστοδούλου⁴⁴, ο οποίος, μολονότι θεωρεί «κατά βάσιν ορθό» ότι ως προς τα διαπλαστικά δικαιώματα θα μπορούσε να γίνει λόγος «κατά κυριολεξία» για αποσβεστική προθεσμία, τάσσεται ωστόσο υπέρ της ενιαίας αντιμετώπισης του τασσόμενου χρονικού ορίου. Σημειώνει ότι η ερειδόμενη στις ΑΚ 247 και 279 διάκριση μεταξύ αποσβεστικής προθεσμίας και παραγραφής «δεν είναι υπεράνω του νομοθέτη». Αφού λοιπόν ο νόμος χαρακτηρίζει την προθεσμία άσκησης των δικαιωμάτων του αγοραστή ως «παραγραφή», ακόμη και στην περίπτωση της υπαναχώρησης ή της μείωσης, «είναι λογικό να υποθέσουμε ότι επιθυμεί και σ' αυτήν την περίπτωση να εφαρμοσθούν οι ΑΚ 247 επ. και όχι οι ΑΚ 279-280». Η «νομοθετική ακυρολεξία»

37. Δωρής, ό.π. αριθ. 4.

38. Απ. Χελιδόνης (μεταφέροντας σκέψεις του Λ. Κιτσαρά, όπως σημειώνει), Συστηματική υποδομή και ανοικτά ζητήματα του νέου δικαίου της πώλησης, DIG 2003, σ. 168.

39. ΕφΑθ 6250/99 Δνη 41/535, ΠΠΑθ 15362/81 Δνη 23/152, ΑΠ 684/92 Δνη 35/95, ΑΠ 116/89 Δνη 31/334, ΕφΑθ 9134/86 ΝοΒ 35/388, και η πρόσφατη ΜονΠρΘεσ 28991/2006 Αρμ 2007/30 («... το δικαίωμα της αναστροφής της πώλησης είναι κατ' ορθότερη γνώμη που συμμερίζεται και το παρόν δικαστήριο, διαπλαστικό με συνέπεια η προθεσμία για την άσκησή του να είναι αποσβεστική...»).

40. Κορνηλάκης, ό.π., σ. 302.

41. Απ. Σ. Γεωργιάδης, ΕνοχΔικ, Ειδ. Μέρος Ι, έκδ. 2004, σ. 116.

42. Βαθρακοκοίλη, άρθρο 554, αρ. 3, και υποσημ. 2. Έτσι και ο Τριάντος, «η πώληση κατά τον ΑΚ», σ. 252.

43. Ο.π., αρ. 4.

44. Παπανικολάου/Χριστοδούλου, ό.π., σ. 463-464.

της προκείμενης περίπτωσης, διατηρήθηκε, κατά τη γνώμη του, κυρίως για πρακτικούς λόγους: «έτσι αποφεύγεται η πολυτελής επαναληπτική ρύθμιση αξιώσεων και διαπλαστικών δικαιωμάτων σε διαφορετικές πανομοιότυπες διατάξεις, με κίνδυνο από την διεξοδική υποδιαίρεση της ρυθμιστέας ύλης να ενισχύονταν τυχόν επιχειρήματα e contrario για την τύχη όχι ρητώς ρυθμιζόμενων αξιώσεων»^{45, 46}.

Ανάλογες είναι και οι επισημάνσεις των Φίλιου⁴⁷ και Πουλιάδη⁴⁸. Ο τελευταίος μάλιστα, αναφέρεται στον Μπαλή, ο οποίος στις Γενικές Αρχές⁴⁹ ξεκάθαρα σημειώνει ότι: «τάσσεται μεν ενίοτε και επί διαπλαστικών δικαιωμάτων χρονικών όριον, αλλά τούτο φέρει χαρακτήρα αποσβεστικής προθεσμίας και ουχί παραγραφής, εκτός αν ρητώς ο νόμος ομιλεί περί παραγραφής, οπότε το τασσόμενον χρονικόν διάστημα κατά την θέλησιν του νόμου θα κριθεί ως παραγραφή». Ο Πουλιάδης συνεχίζει αιτιολογώντας τη συγκεκριμένη επιλογή του νομοθέτη και χαρακτηρίζει «επιτηδευμένη και περίπλοκη» τυχόν διαμόρφωση του δικαίου που θα διέκρινε μεταξύ αποσβεστέων διαπλαστικών δικαιωμάτων και παραγραφτέων αξιώσεων. Ο Αυγουστιανάκης⁵⁰, μολονότι αναγνωρίζει την προβληματική διατύπωση της διάταξης, στέκεται περισσότερο στην αναγκαιότητα της ενιαίας αντιμετώπισης του τασσόμενου χρονικού ορίου για τα δικαιώματα του αγοραστή, (σημειώνοντας ότι ανάλογη λύση υιοθετείται και στον γερμΑΚ⁵¹). Πρακτικό προσανατολισμό έχει και η προσέγγιση της Παντελίδου⁵², η οποία τάσσεται υπέρ της ενιαίας αντιμετώπισης, ώστε εάν ο πωλητής δεν προτείνει την παρέλευση του χρόνου, να μην μπορεί το δικαστήριο να τη λάβει υπόψη του αυτεπαγγέλτως. Εξάλλου, σημειώνει, τέτοια αντιμετώπιση θα ήταν σύμφωνη και με τη συνειδητή πρόθεση του νομοθέτη να μην ιεραρχήσει κανένα από τα δικαιώματα του αγοραστή (πρβλ. ΑΚ 540). Η ανάγκη ενιαίας προβολής αξιώσεων και διαπλαστικών δικαιωμάτων στο δικαστήριο και, ως εκ τούτου, ενιαίας δικονομικής μεταχείρισής τους, αποτελεί το τελικό επιχείρημα και του Χριστοδούλου⁵³ και ίσως τελικά είναι και το κρίσιμο στην επιλογή της προσφορότερης λύσης σε αυτή την ερμηνευτική

45. Παπανικολάου/Χριστοδούλου, ό.π., σ. 478.

46. Ο Χελιδόνης, πάντως, καταθέτει μια ενδιαφέρουσα πρόταση περιεκτικότερης διατύπωσης της ΑΚ 554 (ό.π., σ. 168), που θα την «καλλώπιζε» συστηματικά.

47. Φίλιος, Ενοχ Δικ, I/1, 5η έκδοση, σ. 80 και σημ. 2, με παραπέρα υποσημειώσεις, ΕφΑθ 6250/1999 Δνη 2000/535.

48. Ό.π. σ. 271-272.

49. § 140 α., σ. 375.

50. Ό.π., σ. 26-27.

51. Αναφέρεται στις διατάξεις BGB § 438 σε συνδ. με § 218.

52. Κ. Παντελίδου, Dig. 2003, σ. 143, καθώς και στον τ. τ. Γενέθλιον Απ. Σ. Γεωργιάδη, τ. Ι, 2006, 630-631, (προδημ.: ΧρΙΔ Δ/2004, σ. 769 επ.).

53. Ό.π., σ. 464, βλ. και ΕφΑθ 2616/1984 ΕλλΔνη 1988, 150, ΕφΑθ 11958/1979 ΝοΒ 28, 844.

διαμάχη.

II. Εξώδικη άσκηση των διαπλαστικών δικαιωμάτων

Η διαπλαστική φύση των παραπάνω δικαιωμάτων προκαλεί όμως και δεύτερο ζήτημα που χρήζει διευκρίνισης. Τα διαπλαστικά δικαιώματα του αγοραστή μπορούν να ασκηθούν και εξώδικως με απλή άτυπη δήλωση, από την περιέλευση δε της δήλωσης αυτής στον πωλητή, επέρχεται η διάπλαση της νέας έννομης κατάστασης, με την προϋπόθεση, βέβαια, ότι ο αγοραστής είχε πράγματι το σχετικό δικαίωμα. Σε περίπτωση αμφισβήτησης του δικαιώματος από τον πωλητή, η διάπλαση θα κριθεί από το δικαστήριο ύστερα από αγωγή του αγοραστή (αναγνωριστική ή καταψηφιστική) ή του πωλητή (αναγνωριστική)⁵⁴. Ενώ όμως είναι σαφές ότι η εξώδικη δήλωση του αγοραστή πρέπει να γίνει μέσα στην προθεσμία που ορίζει η ΑΚ 554, αμφισβήτηση υπάρχει για το *αν στα στενά αυτά χρονικά πλαίσια θα πρέπει να περιοριστεί και η δυνατότητα άσκησης των συνακόλουθων αγωγών*, που περιγράφηκαν παραπάνω.

Ο Δωρής⁵⁵ υποστήριξε ότι δημιουργείται σοβαρός κίνδυνος ανασφάλειας στις συναλλαγές, εφόσον γίνει δεκτή η άποψη που δέχτηκε η ΠρΘεσ 1847/1963⁵⁶ (δίνοντας το έναυσμα στην όλη συζήτηση) ότι αρκεί μόνο η λήψη από τον πωλητή της διαπλαστικής εξώδικης δήλωσης μέσα στην προθεσμία του 554 ΑΚ για να μπορέσει στη συνέχεια ο αγοραστής να ασκήσει, και μετά την εκπνοή αυτής της προθεσμίας, τις αγωγές που θα κρίνουν την επέλευση ή μη της σκοπούμενης διάπλασης⁵⁷. Ο Κορνηλάκης⁵⁸ και η Κλαβανίδου⁵⁹ έχουν αντίθετη άποψη: δέχονται ότι αυτές είναι δυνατόν να ασκηθούν και αφού παρέλθει η προθεσμία του 554 ΑΚ, αφού ο κίνδυνος να καθυστερήσει για πολύ χρόνο η άσκηση των αγωγών του αγοραστή για την αναγνώριση των σχετικών δικαιωμάτων του, είναι υπερτιμημένος: Αφότου ο αγοραστής ασκήσει, με εξώδικη δήλωσή του προς τον πωλητή, το δικαίωμα υπαναχώρησης ή μείωσης του τιμήματος, έχει συμφέρον να ασκήσει αμέσως τη σχετική αναγνωριστική ή καταψηφιστική αγωγή, προκειμένου να πάρει πίσω το σύνολο (ή μέρος) του τιμήματος που τυχόν κατέβαλε ή να αποσβεστεί αντίστοιχα η σχετική υποχρέωσή του. Έτσι, είναι απίθανο η σχετική αγωγή του αγοραστή να ασκηθεί μετά την πάροδο τόσο μακρού χρόνου, ώστε να παραβλάπεται ο σκοπός της παραγραφής του 554 ΑΚ. Σε τέτοιο ενδεχόμενο, η

54. Βλ. αντί άλλων Κορνηλάκη, ό.π., σ. 306.

55. Ό.π., αρ. 13.

56. Αρμ 17, 418.

57. Έτσι και οι ΑΠ 358/1973 ΝοΒ 21(1973) 1187, ΠΠρΤρικών 486/88 Αρμ 43, 14, ΜΠρΆρτας 4/94 Αρμ 48, 796/7.

58. Ό.π., σ. 306-307.

59. Η πλάνη ως προς τις ιδιότητες του πράγματος στην πώληση (1991) σ. 188-190.

αδικοιολόγητη καθυστέρηση του αγοραστή, θα αντιβαίνει πιθανώς στην απαγόρευση του 281 ΑΚ. Σε κάθε περίπτωση, εξαναγκασμός του αγοραστή, εφόσον άσκησε το δικαίωμά του μέσα στην προθεσμία με την εξώδικη δήλωση, να ασκήσει και τη σχετική αναγνωριστική αγωγή εντός της ίδιας προθεσμίας, «δεν φαίνεται να έχει επαρκές δογματικό ή νομοθετικό έρεισμα και βρίσκεται σε αντίθεση με τη φύση και τη λειτουργία των διαπλαστικών δικαιωμάτων της υπαναχώρησης ή της μείωσης του τιμήματος, ενόψει μάλιστα και του ότι οι αναγνωριστικές αγωγές δεν παραγράφονται»⁶⁰.

Τα τελευταία, κατά τη γνώμη του γράφοντος, καταδεικνύουν και την συνάφεια του ζητήματος αυτού με εκείνο της διάκρισης μεταξύ αποσβεστών διαπλαστικών δικαιωμάτων και παραγραφτέων αξιώσεων ή ενιαίας αντιμετώπισής τους, στην ΑΚ 554. Συγκεκριμένα, η άποψη του Κορνηλάκη φαίνεται κατ' αρχήν συνεπής με τη θεωρία της διάκρισης και της διαφοροποίησης των εννόμων συνεπειών για τα διαπλαστικά δικαιώματα. Αν όμως δεχτεί κανείς ότι ο νομοθέτης σκοπίμως έθεσε κοινή προθεσμία «παραγραφής» όλων των δικαιωμάτων του αγοραστή επιδιώκοντας την ενιαία τους αντιμετώπιση, μπορεί συνακόλουθα να συναχθεί η απαρésκειά του στο να προσδώσει ιδιαίτερα προνόμια στα διαπλαστικά δικαιώματα του αγοραστή. Τέτοια προνομιακή μεταχείριση θα συνιστούσε εν τούτοις η τυχόν αποδοχή της δυνατότητας του τελευταίου να εκπληρώσει την υποχρέωση σύντομης άσκησης των δικαιωμάτων αυτών με μόνη την εξώδικη δήλωση.

Την έγερση της αγωγής εκτός της προθεσμίας του 554 ΑΚ αποκρούει και ο Πουλιάδης⁶¹, τονίζοντας ότι ναι μεν με την εξώδικη δήλωση έχει συντελεστεί η επιδιωκόμενη διάπλαση, πλην όμως η αβεβαιότητα ως προς τη συνδρομή των προϋποθέσεων που απαιτούνται για την επέλευσή της δεν δικαιολογείται να παρατείνεται και πέραν του χρόνου της παραγραφής, σύμφωνα με τον σκοπό της τελευταίας (τελολογική ερμηνεία). Εξάλλου, ο Χριστοδούλου⁶² επισημαίνοντας ότι σύμφωνα με την 261α ΑΚ (σε συνδυασμό με την 221 § 1γ ΚΠολΔ) η παραγραφή διακόπτεται με την επίδοση αγωγής στον πωλητή, καταλήγει ότι «τούτο σημαίνει ότι ακόμη και προκειμένου για την υπαναχώρηση ή τη μείωση του τιμήματος η παραγραφή της σχετικής ευθύνης του πωλητή θα διακοπεί μόνο αν ο αγοραστής τον εναγάγει». Προς την ίδια κατεύθυνση κλίνει και η Παντελίδου⁶³, παρατηρώντας ότι στο παλαιό δίκαιο, όπου τα χρονικά πλαίσια άσκησης των δικαιωμάτων ήταν εξαιρετικά στενά, ήταν ίσως δικαιολογημένη η προβαλλόμενη από τον Κορνηλάκη άποψη. Στο νέο δίκαιο, όμως, το προβάδισμα πρέπει πιθανότατα να δοθεί στην

60. Κορνηλάκης, ό.π. σ. 307.

61. Ό.π., σ. 278-279.

62. Ό.π., αρ. 751.

63. Ό.π., σ. 144.

εντός της προθεσμίας άσκηση, προς όφελος της ασφάλειας των συναλλαγών. «Ασκώντας εξωδίκως ο αγοραστής μείωση ή υπαναχώρηση, έχει αρκετό πλέον χρόνο, εάν αμφισβητηθεί από τον πωλητή, να ασκήσει και δικαστικά το δικαίωμά του. Η επιμήκυνση του χρόνου διευκολύνει τον αγοραστή να ασκήσει τα δικαιώματά του και πολλαπλασιάζει τον κίνδυνο ανασφάλειας, αν δεν τα ασκήσει. Δυσχερής θα είναι μόνον η περίπτωση που ο αγοραστής ανακαλύπτει προς το τέλος της παραγραφής το ελάττωμα, οπότε όμως θα προτιμήσει να ασκήσει κατευθείαν την αγωγή και η προηγούμενη εξώδικος άσκηση είναι περιττή»⁶⁴.

III. Οριοθέτηση του αντικειμένου της σύντομης παραγραφής

Πέρα όμως από τα ορολογικής και νομικής φύσεως προβλήματα, αμφισβήτηση εξακολουθεί να υπάρχει και υπό το νέο δίκαιο σχετικά με το αντικείμενο της σύντομης παραγραφής, δηλαδή το ποια ακριβώς δικαιώματα και αξιώσεις θα υπαχθούν σ' αυτήν και ποια θα ακολουθήσουν τη γενική, εικοσαετή παραγραφή (249 ΑΚ). Στο προϊσχύσαν δίκαιο (παλ. άρθρο 554 ΑΚ) μνημονεύονταν ρητά τα δικαιώματα για τα οποία ίσχυε η σύντομη παραγραφή (αναστροφή ή μείωση του τιμήματος ή αποζημίωση λόγω ελαττώματος ή έλλειψης). Εξαιτίας όμως της επαύξησης των δικαιωμάτων (με την προσθήκη του δικαιώματος διόρθωσης), αλλά και της αδόκιμης διατύπωσης της παλιάς διάταξης (παραγραφή «αγωγών»), στη νέα διάταξη κρίθηκε σκόπιμη συντομότερη διατύπωση. Έτσι, σύμφωνα με τη νέα διάταξη 554 ΑΚ, στην ειδική (διετή ή πενταετή) παραγραφή υπόκεινται τα δικαιώματα του αγοραστή λόγω πραγματικού ελαττώματος ή έλλειψης συνομολογημένης ιδιότητας, δηλαδή τα δικαιώματα που προβλέπονται στις διατάξεις 540 επ. ΑΚ υπό τον τίτλο «δικαιώματα του αγοραστή» (δικαίωμα διόρθωσης ή αντικατάστασης, μείωσης του τιμήματος, υπαναχώρησης, αποζημίωσης για μη εκτέλεση της σύμβασης)⁶⁵. Οι ερμηνευτικές δυσχερείες όμως δεν άρθηκαν ούτε με τη διατύπωση αυτή, διότι εκτός αυτών των ρητώς καθοριζόμενων δικαιωμάτων, δύνανται να προκύπτουν μια σειρά άλλα δικαιώματα και αξιώσεις, άμεσα ή έμμεσα συνδεδεμένα με τα παραπάνω, για τα οποία δεν είναι ξεκάθαρο ποια παραγραφή θα ισχύσει. Ειδικότερα, ζήτημα γεννάται για τα εξής:

α. Παρεπόμενες αξιώσεις

Όσα παρεπόμενα δικαιώματα έχουν ως άμεσο γενεσιουργό λόγο το πραγματικό ελάττωμα ή την έλλειψη της συνομολογημένης ιδιότητας, ανεξάρτητα αν προβλέπονται στο νόμο ή τη σύμβαση, γίνεται δεκτό⁶⁶ ότι θα πρέπει να ασκηθούν

64. Παντελίδου, στον τ.τ. «Γενέθλιον...», σ. 637.

65. Αυγουστιανάκης, ό.π., αρ. 2.3.2.1.

66. Βλ. ενδεικτικά Δωρής, ό.π. αρ. 7 (όπου και νομολογία), Κλαβανίδου, ό.π. σ. 187-188, Βαθρακοκύλης, ό.π. αρ. 4 (όπου και νομολογία).

μέσα στην ίδια σύντομη προθεσμία, όπως π.χ. η αξίωση λόγω ποινικής ρήτηρας (404 επ. ΑΚ)⁶⁷. Τούτο αποτελεί συνέπεια του κανόνα της παραγραφής της παρεπόμενης αξίωσης παράλληλα με την κύρια (274 ΑΚ). Ως παρεπόμενη αξίωση όμως, δεν θα πρέπει να θεωρηθεί η απαίτηση απόδοσης των δαπανών του αγοραστή για το πράγμα (547 § 1, εδ. 2 ΑΚ). Κατά την μάλλον κρατούσα άποψη⁶⁸ τέτοια αξίωση δεν έχει γενεσιουργό λόγο το ελάττωμα ή την έλλειψη, αλλά αποτελεί συνέπεια της υπαναχώρησης και, ως τέτοια, εντάσσεται στις «δευτερογενείς αξιώσεις».

β. Δευτερογενείς αξιώσεις

Σε αντίθεση με τις παρεπόμενες, αξιώσεις οι οποίες χαρακτηρίζονται «δευτερογενείς»⁶⁹ γίνεται δεκτό ότι εξαιρούνται της σύντομης παραγραφής και υπάγονται στην συνήθη, εικοσαετή (249 ΑΚ). Ως τέτοιες θεωρούνται οι αξιώσεις (είτε του αγοραστή είτε του πωλητή) που απορρέουν από τη συντέλεση της υπαναχώρησης ή της μείωσης του τιμήματος, δηλαδή από την άσκηση των δικαιωμάτων, όχι από το ίδιο το ελάττωμα ή την έλλειψη (σημειώνεται ότι γίνεται λόγος μόνο γι' αυτά τα δικαιώματα, διότι από εκείνα της διόρθωσης ή αντικατάστασης δεν προκύπτουν ανάλογες αξιώσεις, ενώ αξιώσεις από περαιτέρω ζημιές θα εξεταστούν παρακάτω, υπό στ.). Τυχόν υπαγωγή των δευτερογενών αξιώσεων στη σύντομη παραγραφή θα υπερακόντιζε τον σκοπό των διατάξεων 554 επ. ΑΚ γιατί η ανάγκη κατοχύρωσης της ασφάλειας των συναλλαγών – στην οποία αποσκοπεί η παραπάνω ρύθμιση⁷⁰ – πληρούται με την ικανοποίηση ενός από τα παραπάνω δικαιώματα του αγοραστή. Διαφορές από την άσκηση αυτών των δικαιωμάτων εκφεύγουν του σκοπού της ρύθμισης⁷¹.

Ωστόσο η διάκριση μεταξύ παρεπόμενων και δευτερογενών αξιώσεων δεν είναι πάντοτε ευχερής και έχει προκαλέσει στη θεωρία αρκετούς προβληματισμούς σχετικά με τη σκοπιμότητά της, ιδίως υπό το νέο δίκαιο. Συγκεκριμένα η Παντελίδου⁷², ξεκινώντας από την απαίτηση απόδοσης των δαπανών του αγοραστή για το πράγμα (547 § 1, εδ. 2 ΑΚ) – η οποία όπως προαναφέρθηκε θεωρείται

67. ΕφΑθ 2616/1987 ΕλλΔνη 29 (1988) 150 επ.

68. Δωρής, ό.π., *Αυγουστιανάκης*, ό.π. 2.3.2.2, ΟλομΑΠ 17/1993, ΝοΒ 1994, 975, ΑΠ 60/1992 ΕΕΝ 1993/207, ΕφΑθ 5143/1998 ΝοΒ 1999/619, πλέον όμως αντίθετος ο *Βαθρακοκόιλης*, που εντάσσει τις δαπάνες για συντήρηση και φύλαξη στις πρωτογενείς - παρεπόμενες αξιώσεις, εφόσον πραγματοποιήθηκαν έως τη συντέλεση της υπαναχώρησης, ό.π. αρ. 4.

69. Δωρής, ό.π. αρ. 14, *Αυγουστιανάκης*, ό.π. 2.3.2.3, *Κλαβανίδου*, ό.π. σ. 188, *Κορνηλάκης*, ό.π., σ. 307, *Φίλιος*, ό.π. σ. 80, υποσημ. 3 (όπου και σχετικές παραπομπές), *Γεωργιάδης*, ό.π. σ. 115, ΟλομΑΠ 17/1993, ό.π., ΑΠ 60/1992 ΕΕΝ 1993/207, ΕφΑθ 5143/1998, ΝοΒ 1999 σ. 619, ΑΠ 605/1991 ΕλλΔνη 32/1257, ΠΠρΆρτας 16/2003 ΑρχΝ 2005/490.

70. Βλ. παραπάνω κεφ. Α ΙΙ.

71. Βλ. αναλυτικά *Δωρή*, ό.π.

72. Ο.π., σ. 639 επ.

δευτερογενής⁷³ – σημειώνει ότι «εάν ο αγοραστής ασκήσει το δικαίωμα υπαναχώρησης εξωδίκως, στη συνέχεια πρέπει να ασκήσει κατανηφιστική αγωγή για την επιστροφή του τιμήματος, αφού η διάπλαση επήλθε με την άσκηση της υπαναχώρησης και η πώληση ανετράπη. Εάν δεχθούμε ότι θα υπάγεται η αξίωση για απόδοση του τιμήματος στη γενική παραγραφή της εικοσαετίας, ερχόμαστε σε αντίθεση με τον ίδιο τον νόμο (νέα 554 ΑΚ), που υπάγει στη διετία ή την πενταετία όλα τα δικαιώματα του αγοραστή από την ελαττωματικότητα».

Ο συλλογισμός αυτός όμως βασίζεται στην θεώρηση της αξίωσης για απόδοση του τιμήματος (το οποίο προφανώς θα καταβλήθηκε πριν την εξώδικη υπαναχώρηση) ως αξίωσης δευτερογενούς, ενώ αυτή, κατά τη γνώμη του γράφοντος, δεν μπορεί παρά να είναι παρεπόμενη, δεδομένου ότι αφορά στο ίδιο το αντίτιμο της παροχής και όχι σε δευτερεύουσες δαπάνες για την συντήρηση ή διατήρηση του πράγματος (π.χ. τέλη κυκλοφορίας ή φύλακτρα οχήματος), όπως στις περιπτώσεις που διακρίνονται ως δευτερογενείς αξιώσεις⁷⁴. Κατά συνέπεια, η αξίωση για απόδοση του τιμήματος θα υπαχθεί αναμφιβόλως στη σύντομη παραγραφή των 554 επ.

Ωστόσο, η Παντελίδου⁷⁵ όπως και ο Αυγουστιανάκης⁷⁶ σημειώνουν και το γεγονός ότι υπό το νέο δίκαιο θα μπορούσαν να θεωρηθούν ουσιαστικά δευτερογενείς ακόμα και οι βασικές αξιώσεις του αγοραστή σε περίπτωση έλλειψης ή ελαττώματος (554 ΑΚ), δεδομένης της καθιέρωσης της (πρωτογενούς) ευθύνης του πωλητή για παροχή πράγματος χωρίς ελλείψεις (ΑΚ 534) και της ισοδυναμίας, κατά συνέπεια, τυχόν ελαττωματικότητας με ευθύνη για μη εκπλήρωση. Συνεπώς ο όρος ίσως δεν είναι απολύτως ακριβής⁷⁷. Ενώ όμως ο Αυγουστιανάκης διαφωνεί μόνο ως προς την ορολογία (και προτιμά να τις ονομάζει «αξιώσεις από τη συντέλεση της μείωσης του τιμήματος ή της υπαναχώρησης»), η Παντελίδου αποκρούει γενικότερα την υπαγωγή αξιώσεων σχετικών με ελάττωμα του πράγματος στην γενική παραγραφή. Θεωρεί τυχόν δαπάνες του αγοραστή μετά την συντέλεση της υπαναχώρησης, αδικαιολόγητες, διότι ο αγοραστής «... αφού υπολογίζει να επιστρέψει το αντικείμενο της πώλησης, δεν δικαιούται να εξουσιάζει το πράγμα όπως και πριν. Περισσότερο ομοιάζει με “κακόπιστο” κάτοχο που δικαιούται να επιχειρήσει μόνο όσες δαπάνες είναι αναγκαίες για τη φύλαξη και τη συντήρηση του πράγματος, με ανάλογη εφαρμογή της ΑΚ 1102 (η οποία παραπέμπει στις διατάξεις περί διοίκησης αλλοτριών)». Τον κίνδυνο να παραγραφούν δαπάνες απομακρυσμένες από την υπαναχώρηση μπορεί ο αγοραστής να τον αποφύγει «... αν θέσει το πράγμα στη

73. Ωστόσο ο Βαθρακοκόιλης έχει αντίθετη άποψη, όπως εξηγήθηκε παραπάνω - βλ. υποσημ. 68.

74. Βλ. αντί άλλων Δωρή, ό.π. και ΟλΑΠ 17/1993 ό.π. και ΕφΑθ 5143/1998 ό.π.

75. Ο.π. σ. 639-640.

76. Ο.π. αρ. 2.3.2.3 υποσημ. 17.

77. Έτσι ο Αυγουστιανάκης, ό.π.

διάθεση του πωλητή και τον περιαγάγει με αυτόν τον τρόπο, σε περίπτωση που αυτός δεν αποδεχτεί την προσφορά, σε υπερημερία δανειστή (ΑΚ 349). Στην περίπτωση αυτή, ο αγοραστής έχει, λόγω της υπερημερίας, το δικαίωμα να απαιτήσει ό,τι χρειαστεί να δαπανήσει επιπλέον, καθώς και τα έξοδα για την φύλαξη και την συντήρηση του πράγματος (ΑΚ 358). Η τελευταία αξίωση δεν θα πρέπει να υπάγεται στην παραγραφή της νέας ΑΚ 554, αφού οφείλεται σε συμπεριφορά του πωλητή, την οποία δεν πρέπει να χρεώνεται ο αγοραστής». Ανάλογες λύσεις μπορούν να υιοθετηθούν και για τις αξιώσεις του πωλητή (π.χ. στην αξίωσή του για επιστροφή του πράγματος στη υπαναχώρηση ή στην αντικατάσταση).

Γίνεται επομένως αντιληπτό, ότι σε κάθε περίπτωση πρέπει να αναζητηθεί τρόπος, ώστε οι τυχόν αξιώσεις από τη συντέλεση της μείωσης του τιμήματος ή της υπαναχώρησης να μπορούν να ασκηθούν ανεξάρτητα από το αν θα ερείδονται στη νόμιμη βάση του δικαίου της πώλησης ή του γενικού ενοχικού δικαίου. Οπωσδήποτε όμως, δεδομένης της επιμήκυνσης του χρόνου παραγραφής των δικαιωμάτων, τέτοιες αξιώσεις που εκφεύγουν της προθεσμίας της 554 ΑΚ θα πρέπει να αναγνωρίζονται με φειδώ, καθώς πλέον ο κίνδυνος πρακτικής ακύρωσης της έννομης προστασίας των συναλλασσόμενων υποχωρεί έναντι της απαίτησης για ασφάλεια των συναλλαγών, οικονομία της δίκης και μη διαιώνιση των απαιτήσεων.

γ. Αξιώσεις από μεταγενέστερο συμβιβασμό ή διακανονισμό

Αντίστοιχα, γίνεται δεκτό ότι δεν εμπίπτουν στη ρύθμιση των 554 επ. ΑΚ και οι αξιώσεις του αγοραστή που στηρίζονται σε μεταγενέστερο συμβιβασμό ή οποιασδήποτε μορφής υστερόχρονο συμβατικό διακανονισμό με τον πωλητή (π.χ. για συντήρηση σε τακτά χρονικά διαστήματα)⁷⁸. Αυτό συμβαίνει διότι οι αξιώσεις αυτές δε στηρίζονται άμεσα στο ελάττωμα ή στην έλλειψη ιδιότητας, αλλά έχουν μεταγενέστερο συμβατικό θεμέλιο. Αντίθετα, τυχόν επιπλέον δικαιώματα του αγοραστή που συμφωνήθηκαν στην αρχική σύμβαση των μερών, θα θεωρηθούν παρεπόμενα της σύμβασης πώλησης και των αξιώσεων που προκύπτουν από αυτήν⁷⁹ θα εξεταστούν στο πλαίσιο της ρύθμισης περί προθεσμίας ευθύνης του πωλητή και εγγύησης⁸⁰.

δ. Αξιώσεις από κύριες υποχρεώσεις του πωλητή

Στη σύντομη παραγραφή δεν υπόκεινται βέβαια και οι αξιώσεις του αγοραστή για την εκπλήρωση των κύριων υποχρεώσεων που έχει ο πωλητής με βάση τις 513, 514 και 516 ΑΚ (αξίωση παράδοσης του πράγματος και πληρωμής τιμήματος, νομικά ελαττώματα κτλ.), καθώς και οι ανταξιώσεις και τα αντίστοιχα δικαιώματα

78. Βλ. Δωρή, ό.π., αρ. 15, Αυγουστιανάκη, ό.π., Γεωργιάδη, ό.π., ΕφΘεσ 777/1972. Αρμ 26, 843.

79. Βαθρακοκοίλης, ό.π., αρ. 5γ, ΑΠ 1260/2003 ΧρΙΔ 2004/123.

80. Βλ. Αυγουστιανάκη, ό.π., 2.3.2.4 και παρακάτω υπό (V. α.).

του πωλητή⁸¹.

ε. Αξιώσεις βασιζόμενες στις γενικές διατάξεις

Επίσης, εξαιρούνται από τη σύντομη παραγραφή και τα δικαιώματα που προκύπτουν από γενικές διατάξεις, εφόσον συντρέχει περίπτωση εφαρμογής τους λόγω των ελλείψεων, όπως είναι π.χ. τα δικαιώματα λόγω πλάνης, απάτης ή απειλής (140 επ., 157 ΑΚ), ευθύνης από διαπραγματεύσεις (197-198 ΑΚ) ή λόγω αδικοπραξίας (914 επ. 937 ΑΚ)⁸².

Ειδικότερα στην περίπτωση των δικαιωμάτων λόγω πλάνης, αμφισβήτηση υπάρχει αν αυτά συνυπάρχουν με το δίκαιο της πώλησης ή αν αποκλείονται από αυτό. Κατά τη μάλλον ορθότερη άποψη⁸³, η εφαρμογή των διατάξεων για την πλάνη στην περίπτωση που ο αγοραστής αγνοεί ότι το πωλούμενο έχει πραγματικό ελάττωμα ή δεν έχει κάποια συμφωνηθείσα ιδιότητα, ματαιώνει τον σκοπό για τον οποίο θεσπίζεται η σύντομη προθεσμία που προβλέπουν οι 554-555 ΑΚ. Η ratio λοιπόν της 554 ΑΚ επιβάλλει τελολογικά, ως ειδικότερη, συσταλτική ερμηνεία της 157 ΑΚ, η οποία θα πρέπει να παρακολουθήσει τη συντομότερη παραγραφή των 554 επ. ΑΚ. Την ίδια άποψη ασπάζονται μεταξύ άλλων και οι Φίλιος⁸⁴ και Καρακατσάνης⁸⁵, ενώ οι Αυγουστιανάκης⁸⁶ και Βαθρακοκοίλης⁸⁷ αποφεύγουν τη διάκριση και εξαιρούν και τις περιπτώσεις πλάνης από την σύντομη παραγραφή.

Ο Κορνηλάκης⁸⁸ ενστερνίζεται την άποψη, διευκρινίζοντας ότι δεν είναι η κρατούσα, ότι στην περίπτωση της πλάνης τίθεται ζήτημα *διαζευκτικής συρροής δικαιωμάτων*. Η άποψη αυτή έχει ως αφετηρία το ότι, σε περιπτώσεις συρροής νόμων, η διαζευκτική συρροή θα πρέπει να αποτελεί τον κανόνα και μόνο με τη συνδρομή ειδικών λόγων (αμοιβαία κατάργηση των διατάξεων που συρρέουν, ματαίωση των νομοθετικών σκοπών, αποκατάσταση της ενότητας της έννομης τάξης) θα πρέπει να οδηγηθούμε στη λύση της αποκλειστικής εφαρμογής⁸⁹. Παραπέρα επισημαίνεται – και ανεξάρτητα από το ότι οι διατάξεις των άρθρων 534

81. Αντί άλλων βλ. Βαθρακοκοίλη, ό.π. αρ. 5β και 9, ΕφΛαρ 164/2004 Δικογρ 2005/7 (λόγω νομικού ελαττώματος του πωληθέντος), ΑΠ 908/2001 Δνη 44/190, ΑΠ 525/86 ΝοΒ 35/193, ΕφΑθ 1026/71 ΝοΒ 19/1427.

82. Βλ. Φίλιο, ό.π., § 8Ε, V, σ. 58, Αυγουστιανάκη, ό.π., Βαθρακοκοίλη, ό.π. αρ. 6.

83. Δωρής, ό.π., αρ. 9, βλ. και εισαγωγικές παρατηρήσεις στα άρθρα 534-562, αρ. 42, όπου και πλούσιες παραπομπές.

84. Ό.π., § 8Ε, IV, σ. 58.

85. Ι. Καρακατσάνης σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλου ΑΚ άρθρ. 142, αρ. 8. Αναλυτικά για το θέμα βλ. και Κλαβανίδου, ό.π., σ. 85 επ. και 218-219.

86. Ό.π., υπό 2.3.2.3 και υποσημ. 21, όπου και περαιτέρω παραπομπές.

87. Ό.π., αρ. 6.

88. Ό.π., § 51, σ. 314 επ.

89. Κλαβανίδου, ό.π., σ. 223, Κορνηλάκης, ό.π., σ. 315.

επ. ΑΚ είναι «ειδικές» σε σχέση με τη διάταξη του 142 ΑΚ – ότι το κριτήριο της ειδικότητας δεν επαρκεί για την αντιμετώπιση του ζητήματος της συρροής και η απάντηση θα πρέπει να δοθεί μέσω της τελολογικής και συστηματικής ερμηνείας των διατάξεων που συρρέουν. Τέτοια εξέταση του σκοπού και της λειτουργίας των διατάξεων που συρρέουν στην περίπτωση αυτή, με το τελευταίο αυτό πρίσμα και σε σχέση με το επιχείρημα της «ματαιώσης του σκοπού» καταδεικνύει πραγματικά ότι ο νομοθετικός σκοπός των άρθρων 534 επ. ΑΚ δεν ματαιώνεται με την επιλογή της διαζευκτικής συρροής και, συνακόλουθα, ότι είναι επιτρεπτή η ακύρωση λόγω πλάνης⁹⁰. Συνεπώς, θα πρέπει να γίνει δεκτό κατά τον Κορνηλάκη ότι η ακύρωση λόγω πλάνης ως προς τις ιδιότητες αφενός, και η ευθύνη του πωλητή για μη ανταπόκριση του πράγματος στη σύμβαση αφετέρου, είναι δύο ανεξάρτητοι και αυτοτελείς θεσμοί, οι σκοποί του καθενός δεν ματαιώνονται από την εφαρμογή του άλλου. Στα σημεία τομής των πεδίων εφαρμογής τους, τα παρεχόμενα ένδικα βοηθήματα συρρέουν διαζευκτικά και ο αγοραστής θα έχει το δικαίωμα να επιλέξει αυτό που θα ασκήσει. Με την ίδια άποψη συντάσσονται οι Γεωργιάδης⁹¹ και Παντελίδου⁹², η οποία διευκρινίζει όμως ότι θα πρέπει να γίνεται αναλογική ερμηνεία ως προς τα ανώτατα όρια των προθεσμιών, ώστε μην διαφοροποιείται ουσιαστικά η έννομη προστασία που προσφέρουν οι γενικότερες και οι ειδικότερες διατάξεις. Έτσι, στα κινητά, στις περισσότερες περιπτώσεις οι προθεσμίες θα συμπίπτουν, είτε κατά τις διατάξεις περί πλάνης είτε κατά την πώληση. Τυχόν έναρξη της διετίας παραγραφής όταν σταματήσει η πλάνη όμως, όπως η ΑΚ 157 προβλέπει, θα πρέπει να απορρίπτεται γιατί ματαιώνει τον σκοπό της σύντομης παραγραφής. Αντίστοιχα και στα ακίνητα, εάν ο αγοραστής επιλέξει την πλάνη, δεν ανταποκρίνεται στο σκοπό του νόμου τυχόν περιορισμός του χρόνου άσκησης των δικαιωμάτων του στη διετία, τη στιγμή που λόγω ελαττωματικότητας της πώλησης θα δικαιούταν πενταετία. Για το λόγο αυτό, κατά την ίδια, θα πρέπει να γίνεται δεκτό ότι, όταν η πλάνη διαρκεί και πέραν της διετίας, δεν αποσβήνεται το δικαίωμα του αγοραστή ακινήτου για ακύρωση της πώλησης, με όριο όμως την πενταετία από την παράδοση του πράγματος, δηλαδή την παραγραφή της 554 ΑΚ. Κατά τη γνώμη του γράφοντος όμως, η προσπάθεια να αρθεί ερμηνευτικά η ανομοιομορφία των διατάξεων ακυρώνει την κύρια αιτία που η άποψη της διαζευκτικής συρροής των δικαιωμάτων υποστηρίζεται, και δεν είναι άλλη από την εκμετάλλευση των εκάστοτε πιο συμφερούσων προθεσμιών. Ωστόσο στην προσπάθεια αυτή καταφεύγει η Παντελίδου εξαιτίας της παραδοχής της, ότι με το δικαίωμα επιλογής της προθεσμίας των γενικών διατάξεων από τον αγοραστή, πλήττεται σαφέστατα και ματαιώνεται ο σκοπός θέσπισης της σύντομης

90. Κλαβανίδου, ό.π., σ. 226-227, Κορνηλάκης, ό.π., σ. 315-316.

91. Ό.π., αρ. 153, σ. 121.

92. Ό.π., σ. 645-647.

παραγραφής των διατάξεων της πώλησης, άποψη την οποία συμμερίζεται και ο γράφων, συντασσόμενος όμως για τον λόγο αυτό με την πρώτη άποψη, της συσταλτικής ερμηνείας.

Ανάλογα ζητήματα συρροής νόμιμων βάσεων, τίθενται και όσον αφορά στην τυχόν αδικοπρακτική ευθύνη του πωλητή, δεδομένου ότι η απαίτηση από αδικοπραξία παραγράφεται μετά πενταετία (937 ΑΚ), γεγονός που φανερώνει την πρακτική σημασία της διάκρισης ιδίως στα κινητά (αφού στα ακίνητα διαφοροποίηση θα μπορούσε να υπάρξει μόνο ως προς την έναρξη της παραγραφής)⁹³. Την λύση εδώ δίνει σε μεγάλο βαθμό, κατά τη γνώμη του γράφοντος, η 557 ΑΚ, κατά την οποία ο πωλητής δεν μπορεί να επικαλεστεί την σύντομη παραγραφή της πώλησης, αν απέκρυψε με δόλο το ελάττωμα ή την έλλειψη της συνομολογημένης ιδιότητας. Σε κάθε περίπτωση, αναδεικνύεται το μεγάλο πρόβλημα της ανομοιομορφίας των προθεσμιών μέσα στον Αστικό Κώδικα και η ανάγκη νομοθετικής εξομοίωσής τους, ώστε να εκλείψει και το φαινόμενο της επιπόνησης νομικών τεχνασμάτων για την επιλογή της πιο συμφέρουσας λύσης.

στ. Παραγραφή περαιτέρω ζημιών

Κλείνοντας το ζήτημα της οριοθέτησης του αντικειμένου της σύντομης παραγραφής, πρέπει να σταθεί κανείς ξεχωριστά στο θέμα της υπαγωγής σ' αυτήν της αποκατάστασης των «περαιτέρω ζημιών», τις οποίες υπέστη στο πρόσωπο ή στην περιουσία του ο αγοραστής, από το ελάττωμα ή την έλλειψη ιδιότητας του πωληθέντος. Το νέο δίκαιο και η αποσαφήνιση ότι η ρυθμιζόμενη στο νέο 543 ΑΚ αποζημίωση αφορά και στη ζημία που δεν καλύπτεται από την άσκηση των δικαιωμάτων του αγοραστή, με την οποία και δυνητικά σωρεύεται⁹⁴, δεν καταλείπει πλέον πολλά περιθώρια για την υπό το παλαιό δίκαιο ευρέως υποστηριζόμενη⁹⁵ άποψη, ότι για τις περαιτέρω ζημιές θα έπρεπε να ισχύει η γενική παραγραφή της 249 ΑΚ. Θα πρέπει λοιπόν να γίνει δεκτή η υπαγωγή και αυτής στην προθεσμία της 554 ΑΚ⁹⁶. Η λύση αυτή όμως δεν είναι ικανοποιητική, όπως θα εξηγηθεί αμέσως.

Για την κατανόηση του προβλήματος, αξίζει να εκτεθεί εν συντομία το ενδιαφέρον σκεπτικό του Δωρή, υπό το παλαιό δίκαιο, όπως προαναφέρθηκε: «Σκοπός της αποκατάστασης περαιτέρω ζημιών», τονίζει, «δεν είναι απλώς η εξισορρόπηση παροχής και αντιπαροχής (μείωση του τιμήματος) ή η αποδέσμευση του αγοραστή όπου αυτό δεν είναι δυνατό (υπαναχώρηση). Εδώ πρόκειται για την

93. Περισσότερα βλ. Παντελίδου, ό.π., σ. 643 επ. και ιδίως υποσημ. 37, όπου και πλούσια νομολογία, Κορνηλάκη, ό.π., § 51, σ. 318, Παπανικολάου/Χριστοδούλου, ό.π., αρ. 708-711.

94. Βλ. και Αιτ. Εκθ. του ν. 3043/2002, στ. Ι 9 και ΙΙ 6.

95. Βλ. μεταξύ άλλων Δωρή, ό.π., αρ. 18, Κλαβανίδου, ό.π., σ. 188.

96. Έτσι οι Γεωργιάδης, ό.π., σ. 115, Παπανικολάου, ό.π., αρ. 31 και 241, Φίλιος, ό.π., σ. 80 υποσημ. 1, Χελιδόνης, ό.π., σ. 163, Παντελίδου, «Ζητήματα παραγραφής...», σ. 145, «Πώληση και Παραγραφή», σ. 642.

προσβολή έννομων αγαθών ή της περιουσίας του αγοραστή πέρα από την μείωση της αξίας του πωληθέντος, η οποία είναι δυνατόν να υπαχθεί και στο πραγματικό τόσο των ΑΚ 197-198, όσο ενδεχομένως και της ΑΚ 914 ή 919. Τον τόνο δίνει εδώ η παράβαση είτε της γενικής υποχρέωσης σεβασμού των αγαθών, των οποίων η προστασία υπάγεται στην ΑΚ 914, είτε της ακόμα εντονότερης “υποχρέωσης προστασίας” των δικαιωμάτων αλλά και της περιουσίας γενικότερα του αντισυμβαλλόμενου, την οποίαν επιβάλλει η καλή πίστη στο πλαίσιο της προσυμβατικής επαφής (ΑΚ 197-198) ή της συμβατικής σχέσεως (ΑΚ 288). Επιβάλλεται συνεπώς εδώ να μην εφαρμοστούν σχετικά με τον χρόνο παραγραφής των απαιτήσεων για την αποκατάσταση των “περαιτέρω ζημιών” οι ΑΚ 554 επ., αλλά η ΑΚ 198 § 2, που παραπέμπει στην ΑΚ 937, ή ενδεχομένως – αν πρόκειται για αδικοπρακτική ευθύνη – ευθέως η ΑΚ 937»⁹⁷ (συνεπώς και η προθεσμία παραγραφής να είναι ευρύτερη, πενταετής ή εικοσαετής).

Η άποψη αυτή ως θεωρητικό μοντέλο εξακολουθεί να είναι βάσιμη, ωστόσο πρακτικά σήμερα γίνεται δεκτό ότι με τη νέα διατύπωση της 543 ΑΚ ο νομοθέτης επέλεξε την αντίθετη λύση. Το διευρυνόμενο χρονικό πλαίσιο της παραγραφής του νέου δικαίου πώλησης, εξάλλου, μειώνει την ανάγκη τελολογικής ερμηνείας, ως επαρκές για την δυνατότητα πραγματικής έννομης προστασίας του αγοραστή. Δεν παύει όμως να είναι εξαιρετικά συντομότερο από εκείνο της γενικής παραγραφής. Όπως, μάλιστα, σημειώνει ο Πουλιάδης (παραπέμποντας σε γερμανική βιβλιογραφία)⁹⁸, η αξίωση προς αποζημίωση για την λόγω πραγματικού ελαττώματος ζημία δεν καλύπτεται από την *ratio* της ειδικής παραγραφής, διότι η ευθύνη του πωλητή προς αποζημίωση λόγω πρόκλησης ζημίας θεμελιώνεται επί της υπαίτιας άγνοιας ή της υπαίτιας πρόκλησης του ελαττώματος και, συνεπώς, εξ ορισμού η παραγραφή δεν συναρτάται με τη χρονική οριοθέτηση της ευθύνης ως μηχανισμού κατανομής του κινδύνου για τις ευθύνες του πράγματος. Η λόγω της υπαίτιας συμβατικής παράβασης θεμελιούμενη ευθύνη του πωλητή θα έχανε μεγάλο μέρος της αποτελεσματικότητάς της, εάν υπαγόταν σε μια σύντομη προθεσμία, η διαδρομή της οποίας είναι επιπλέον ανεξάρτητη από τη γνώση ή τη δυνατότητα γνώσης του αγοραστή για τη ζημία και γενικότερα τις θεμελιακές της αξιώσής του προϋποθέσεις⁹⁹. Και ο Χελιδόνης υποστηρίζει ότι το πρακτικό πρόβλημα δεν αναμένεται να λυθεί νομολογιακά, αφού ο αγοραστής θα σπεύδει πλέον να στηρίξει την αγωγή του στο θεσμό της αδικοπραξίας ή της ευθύνης από διαπραγματεύσεις¹⁰⁰ και όχι σε αυτόν της ευθύνης από τις 540 ΑΚ επ.¹⁰¹.

97. Βλ. *Λορή*, ό.π.

98. *Ο.π.*, σ. 264.

99. Βλ. στον *Πουλιάδη* αναλυτικά και γερμανική νομολογιακή περιπτώσιολογία, ό.π. σ. 266 επ.

100. Βλ. παραπάνω τελευταία περίπτωση εξαιρέσεων από τη σύντομη παραγραφή.

101. *Χελιδόνης*, ό.π., σ. 163.

Εμφανίζεται και εδώ λοιπόν η ανάγκη νομοθετικής εξομοίωσης των παραγραφών, η οποία εμφανίζεται ως η μόνη λύση, ώστε να παρέλκουν θεωρητικές αναζητήσεις και αμφισβητήσιμες μεθοδεύσεις εκμετάλλευσης των ευρύτερων δυνατών ορίων παραγραφής¹⁰².

IV. Έναρξη, αναστολή και διακοπή της προθεσμίας παραγραφής

α. Έννοια της «παράδοσης»

Σύμφωνα με τη νέα 555 ΑΚ η έναρξη της παραγραφής ρυθμίζεται ενιαία από την παράδοση του πράγματος στον αγοραστή. Έτσι, απλοποιήθηκε η παλαιά ρύθμιση που προέβλεπε «εγχείρηση» στα κινητά και «παράδοση» στα ακίνητα. Παράλληλα, στην Εισαγωγική Έκθεση διευκρινίστηκε και η αμφισβήτηση σχετικά με το αν με τον όρο «παράδοση» εννοείται στη συγκεκριμένη διάταξη κάθε παράδοση της νομής κατά τις γενικές διατάξεις (976 επ. ΑΚ) ή αν είναι απαραίτητη η «σωματική» παράδοση. Εξηγείται λοιπόν ότι «ως παράδοση νοείται η υλική παράδοση, αφού σκοπός της διάταξης είναι να αρχίζει η παραγραφή από τότε που ο αγοραστής είναι σε θέση να αντιληφθεί το ελάττωμα ή την έλλειψη της ιδιότητας, επομένως από τότε που αποκτά υλική σχέση με το πράγμα»¹⁰³. Τον όρο «παράδοση» αντιλαμβάνεται λοιπόν η κρατούσα γνώμη στη θεωρία¹⁰⁴, ως αποκλείοντα την παράδοση με αντιφώνηση ή έκταξη.

Η Παντελίδου¹⁰⁵ ωστόσο σημειώνει ότι η αποκλειστικά σωματική παράδοση στα ακίνητα μπορεί να οδηγήσει σε άδικα αποτελέσματα ή πολύ μακρά μετάθεση της έναρξης. Κι αυτό γιατί στις περιπτώσεις που το ακίνητο ήταν μισθωμένο σε τρίτο (έκταξη) ή παρέμεινε ως μισθωτής ο πωλητής (αντιφώνηση), η πενταετία θα αρχίζει από τη λήξη της μίσθωσης και την εγκατάσταση του νέου κυρίου. Κάτι τέτοιο, θεωρεί η Παντελίδου, δεν είναι εύλογο, τη στιγμή που ο αγοραστής έχει τη δυνατότητα να ελέγξει αυτό που αγοράζει επισκεπτόμενος το μίσθιο, ενώ ο μισθωτής έχει τουλάχιστον παρεπόμενη υποχρέωση, που απορρέει από την καλή πίστη (288 ΑΚ), να ανεχθεί τις επισκέψεις αυτές. Καταλήγει δε η Παντελίδου ότι «... ορθότερο είναι να θεωρηθεί ότι και η έκταξη και η αντιφώνηση οδηγούν στην έναρξη της παραγραφής επί ακινήτων». Πράγματι δεν φαίνεται λογικό ο αγοραστής ακινήτου να μην ελέγχει την παρουσία που απέκτησε έως τη λήξη της μίσθωσης, σίγουρα όμως είναι δυνατόν να μην έχει την ίδια άνεση για ενδελεχή έλεγχο, όπως εάν παραδιδόταν στη χρήση του ιδίου. Επίσης, ιδίως στην περίπτωση της αντιφώνησης νομής υπάρχει ο κίνδυνος συγκάλυψης ελαττώματος από τον πωλητή - μισθωτή. Κυρίως όμως, είναι η ίδια η διευκρίνιση της ΕισΕκθ για παράδοση

102. Χελιδόνης, ό.π., βλ. σχετικά και παρακάτω, υπό (κεφ. Γ' Ι).

103. ΕισΕκθ Α' ΙΙ, 8.

104. Ενδεικτικά Βαθρακοκόιλης, ό.π. άρθρο 555 αρ. 2.

105. «Πώληση και παραγραφή», ό.π., σ. 632.

«υλική», η οποία δεν αφήνει περιθώρια για παρερμηνεία της βούλησης του νομοθέτη να μην θεωρήσει «παράδοση» τυχόν αντιφώνηση ή έκταξη.

Εξετάζοντας κάποιες ειδικές περιπτώσεις παράδοσης, σημειώνουμε ότι η παράδοση δεν απαιτείται να έγινε στον ίδιο τον αγοραστή αλλά μπορεί να γίνει και στον αντιπρόσωπό του ή σε βοηθητικά πρόσωπά του¹⁰⁶. Εξάλλου, στην πώληση με διαδοχικές παροχές αρχίζει ίδια παραγραφή για κάθε παροχή, εκτός αν πρόκειται για διαδοχικές παροχές μερών ενός ενιαίου πράγματος, οπότε η παραγραφή αρχίζει με την ολοκλήρωση του πωληθέντος πράγματος¹⁰⁷. Ακόμη, στην πώληση με συμφωνία αποστολής η έναρξη παραγραφής συμπίπτει με το χρονικό σημείο που ο αγοραστής παραλαμβάνει σωματικά και πραγματικά το πράγμα¹⁰⁸. Τέλος, στις πωλήσεις που συνοδεύονται με υποχρέωση του πωλητή για εγκατάσταση ή συναρμολόγηση (ΑΚ 536), η παραγραφή αρχίζει μετά την πραγμάτωση της εγκατάστασης ή συναρμολόγησης¹⁰⁹.

Ζήτημα τέθηκε υπό το νέο δίκαιο ως προς τις πωλήσεις ακινήτων και σχετικά με το αν θα απαιτείται να συντρέχει και παράδοση και μεταγραφή τους ή όχι. Ο Χριστοδούλου¹¹⁰ υποστηρίζει ότι πρέπει να συντρέχουν και τα δυο, βασιζόμενος στην 251 ΑΚ, που απαιτεί για την έναρξη της παραγραφής και να έχει γεννηθεί η αξίωση και να είναι δικαστικώς επιδιώξιμη. Η Παντελίδου¹¹¹ διαφωνεί, διότι η 555 ΑΚ δεν κάνει λόγο για μεταγραφή, ενώ όπου ο νομοθέτης το θεώρησε αναγκαίο, το έπραξε (μεταφορά του κινδύνου, ευθύνη από ελαττωματικότητα). Πουθενά επίσης δεν σωρεύει μεταγραφή και παράδοση, εκτός βεβαίως από την εκπλήρωση των υποχρεώσεων του πωλητή κατά την 513 ΑΚ. Μόνο στην 522 § 2 ΑΚ ο κίνδυνος μετατίθεται είτε από τη μεταγραφή είτε από την παράδοση, ανάλογα με το τι προηγείται. Και σε αυτήν την περίπτωση όμως γίνεται σχετική διευκρίνιση. Κατά συνέπεια, ορθότερο είναι να μην απαιτηθεί για την έναρξη της παραγραφής και μεταγραφή παράλληλα με την ρητώς οριζόμενη «παράδοση».

β. Ειδικότερες περιπτώσεις έναρξης της παραγραφής

Ανάλογες προς την έννοια της «υλικής παράδοσης» λύσεις θα αναζητηθούν και στις ειδικότερες περιπτώσεις έναρξης της προθεσμίας των 554-555 ΑΚ, όπου γεννώνται ερμηνευτικά ζητήματα. Έτσι, στην πώληση με συμφωνία αποστολής η έναρξη του χρόνου της παραγραφής δεν συμπίπτει με τον χρόνο παράδοσης του πράγματος για αποστολή (290 § 2, 525 ΑΚ) αλλά συμπίπτει με το χρονικό σημείο,

106. Βαθρακοκόιλης, ό.π. αρ. 3.

107. Βαθρακοκόιλης, ό.π. αρ. 4.

108. Βαθρακοκόιλης, ό.π. αρ. 5.

109. Βαθρακοκόιλης, ό.π. αρ. 6.

110. Παπανικολάου/Χριστοδούλου, ό.π., αρ. 726.

111. Ό.π., σ. 632.

στο οποίο ο αγοραστής παραλαμβάνει σωματικώς (ή αποκτά τη δυνατότητα να παραλάβει στον ορισμένο τόπο) το πράγμα¹¹². Παράλληλα, σε πωλήσεις με υποχρέωση του πωλητή για εγκατάσταση ή συναρμολόγηση (536 ΑΚ), η παραγραφή δεν αρχίζει πριν ολοκληρωθεί η εγκατάσταση ή συναρμολόγηση¹¹³. Το ίδιο θα ισχύσει και σε περιπτώσεις πώλησεως διαδοχικών παροχών, οι οποίες όμως αποτελούν παροχή μερών του ίδιου πράγματος: η παραγραφή θα αρχίσει μόνο μετά την εκπλήρωση και της τελευταίας παροχής¹¹⁴. Προϋποτίθεται, βέβαια, σε όλες τις περιπτώσεις, ότι έχει καταρτιστεί έγκυρα η σχετική σύμβαση της πώλησης (γι' αυτό η παραγραφή δεν αρχίζει λ.χ. με την παράδοση του ακινήτου κλπ., αν δεν έχει συνταχθεί το σχετικό συμβολαιογραφικό έγγραφο)¹¹⁵.

Σε περίπτωση όμως όπου, αντί για την οριστική πώληση, έχει καταρτιστεί προσύμφωνο, τότε ο Δωρής¹¹⁶ υποστηρίζει ότι θα πρέπει να αρχίσει να τρέχει η προθεσμία παραγραφής των δικαιωμάτων του – εκ προσυμφώνου – αγοραστή από την παράδοση του αντικειμένου της συμφωνίας πώλησης, εκτός αν συνάγεται άλλως από το προσύμφωνο ή αν π.χ. το πωληθέν με το προσύμφωνο ακίνητο είναι ακόμα ημιτελές και δεν μπορεί να γίνει λόγος για παράδοση της 555 ΑΚ. Η ερμηνεία του σκοπού των διατάξεων 554-555 ΑΚ, συνεχίζει ο Δωρής, επιβάλλει τη αναλογική εφαρμογή τους και σ' αυτήν την περίπτωση, παρά την έλλειψη διάνοιας κυρίου του εκ προσυμφώνου αγοραστή, εξαιτίας της δυνατότητας φυσικής εξουσίας του πράγματος που έχει και του επιτρέπει τη διάγνωση τυχόν ελαττωμάτων ή ελλείψεων (αν μάλιστα λάβει κανείς υπόψη και την ερμηνεία του όρου «παράδοση» στην νέα ΕισΕκθ, για την οποία έγινε λόγος παραπάνω). Παρόμοια προβλήματα με το προσύμφωνο γεννώνται και στην περίπτωση της πώλησης με τον όρο της διατήρησης της κυριότητας. Ο αγοραστής έχει φυσική εξουσία πάνω στο πωλούμενο, η οποία του επιτρέπει να διαπιστώσει το τυχόν υπάρχον ελάττωμα ή την ενδεχόμενη έλλειψη κάποιας από τις συνομολογημένες ιδιότητες κατά τον ίδιο τρόπο που θα είχε αυτή τη δυνατότητα και αν δεν είχε παρακρατήσει ο πωλητής την κυριότητα του πωληθέντος. Επιβάλλεται συνεπώς και εδώ να αρχίζει ο χρόνος παραγραφής που προβλέπει η 554 ΑΚ από τη σωματική παράδοση του πωληθέντος (της κατοχής του) στον αγοραστή, έστω και αν παρακρατήθηκε η κυριότητα από τον πωλητή και η νομή παρέμεινε σ' αυτόν¹¹⁷. Διαφορετική όμως είναι η περίπτωση που, όχι απλώς η μεταβίβαση της κυριότητας,

112. Βλ. Κορνηλάκη, ό.π. και υποσημ. 16, όπου και περαιτέρω παραπομπές.

113. Βλ. Κορνηλάκη, ό.π. και υποσημ. 17, όπου και περαιτέρω παραπομπές.

114. Βλ. Δωρή, ό.π., αρ. 24.

115. Βλ. Κορνηλάκη, ό.π. και υποσημ. 18, όπου και περαιτέρω παραπομπές, καθώς και Δωρή, ό.π., αρ. 25, όπου και περαιτέρω παραπομπές.

116. Ό.π., αρ. 25.

117. Βλ. Δωρή, ό.π., αρ. 26.

αλλά και η ίδια η πώληση, δηλαδή οι υποχρεώσεις του πωλητή και του αγοραστή σύμφωνα με την ΑΚ 513, είναι υπό αναβλητική αίρεση. Σ' αυτή την περίπτωση γίνεται δεκτό ότι η προθεσμία που προβλέπει η 554 ΑΚ αρχίζει να τρέχει από τη στιγμή της πλήρωσης της αίρεσης σύμφωνα με τον κανόνα της 201 ΑΚ, έστω και αν προηγήθηκε η παράδοση του πωληθέντος¹¹⁸.

Αυτούσια, τέλος, επαναλαμβάνεται και στο νέο άρθρο η διάταξη 555 § 1 εδ. 2 ΑΚ, κατά την οποία το ίδιο ισχύει (ως προς τον χρόνο έναρξης της παραγραφής) και αν ο αγοραστής ανακάλυψε το ελάττωμα ή την έλλειψη της ιδιότητας αργότερα, δηλαδή ο χρόνος που ανακαλύφθηκε η έλλειψη δεν επηρεάζει την έναρξη της παραγραφής¹¹⁹.

γ. Αναστολή και διακοπή της παραγραφής

Για την αναστολή και την διακοπή της παραγραφής γίνεται δεκτό ότι εφαρμόζονται οι γενικές διατάξεις¹²⁰. Σύμφωνα με αυτές θα ερμηνευτεί¹²¹ και ενδεχόμενη αναστολή ή διακοπή της προθεσμίας ευθύνης ή παραγραφής λόγω επισκευής, αντικατάστασης ή διαπραγματεύσεων για φιλικό διακανονισμό μεταξύ πωλητή και αγοραστή, περιπτώσεις για τις οποίες η Οδηγία προέβλεψε δυνατότητα ειδικής ρύθμισης από τα κράτη - μέλη¹²², την οποία ο Έλληνας νομοθέτης προτίμησε να μην αξιοποιήσει. Συγκεκριμένα, βάση θα αποτελεί η διάταξη 260 ΑΚ, η οποία ορίζει ότι η καθ' οιονδήποτε τρόπο αναγνώριση της αξίωσης από τον υπόχρεο διακόπτει την παραγραφή. Τέτοια αναγνώριση πρέπει να θεωρείται η ανάληψη από τον πωλητή της επιδιόρθωσης ή αντικατάστασης του πράγματος. Συνεπώς, σε τέτοια περίπτωση η παραγραφή θα διακόπτεται και θα αρχίζει νέα παραγραφή μετά την επιδιόρθωση ή αντικατάσταση και παράδοση του πράγματος και πάλι στον αγοραστή¹²³. Όπως μάλιστα σημειώνει ο Αυγουστιανάκης¹²⁴, αναγνώριση της ευθύνης του πωλητή μπορεί να εμπεριέχεται και στην έναρξη των διαπραγματεύσεων για φιλικό διακανονισμό μεταξύ πωλητή και αγοραστή. Σε κάθε περίπτωση βέβαια, τυχόν έναρξη διαπραγματεύσεων χωρίς πρόθεση συμβιβασμού ή και ανάληψη επισκευής χωρίς πρόθεση ολοκλήρωσης αυτής, παρά μόνο με σκοπό την κωλυσιεργία και τελικά την παραγραφή της αξίωσης, θεωρείται χαρακτηριστική περίπτωση δόλιας συμπεριφοράς του οφειλέτη που επιφέρει

118. Δωρής, ό.π., αρ. 27.

119. ΑΠ 874/2000 Δικ/νη 2000 1659 επ., 358/1973 ΝοΒ ΚΑ' 1187.

120. Βλ. μεταξύ άλλων Δωρής, ό.π., αρ. 37, Αυγουστιανάκη, ό.π., 2.4.2.1, Φίλιο, ό.π., § 13 Β, 2, σ. 82, Βαθρακοκοίλη, άρθρο 555, αρ. 11, ΑΠ 713/1979 ΝοΒ ΚΗ' 43 επ.

121. Βλ. σχετικά Αυγουστιανάκη, ό.π., 2.4.2.2 και υποσημ. 37.

122. Βλ. Οδ. ΑιτΣκ 18.

123. (Κατά συστηματική ερμηνεία των ΑΚ 270 § 1 και 555). Έτσι ο Αυγουστιανάκης, ό.π. 2.4.2.2 υποσημ. 37, με περαιτέρω παραπομπή στον Δωρής, ό.π. αρ. 42.

124. Ό.π. 2.4.2.2 υποσημ. 37.

αναστολή της παραγραφής (ΑΚ 255 εδ. 2). Εξάλλου, διακοπή της παραγραφής επέρχεται στην περίπτωση που ο αγοραστής ζητήσει να διεξαχθεί συντηρητική απόδειξη, όπως ορίζει η 555 § 2 ΑΚ επαναλαμβάνοντας αυτούσια την αντίστοιχη παλαιά διάταξη. Η προθεσμία συνεχίζεται μετά το τέλος της διαδικασίας αυτής.

Σημαντικό ερμηνευτικό πρόβλημα αναφορικά με την αναστολή και τη διακοπή της παραγραφής ή της αποσβεστικής προθεσμίας που προβλέπουν οι 554 επ ΑΚ, είναι, αν κάποιος λόγος αναστολής ή διακοπής ως προς ένα δικαίωμα του αγοραστή επιδρά και σε όλα τα υπόλοιπα δικαιώματά του ή έστω σε ορισμένα από αυτά¹²⁵. Πειστικότερη μοιάζει η άποψη του Δωρή¹²⁶, ότι θα πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ λόγων αναστολής και λόγων διακοπής της προθεσμίας. Οι λόγοι αναστολής (255-259 ΑΚ), παρατηρεί, «... συνέχονται με ορισμένη κατάσταση ή σχέση που βρίσκεται ο δικαιούχος γενικώς και όχι μόνο κατά την επιδίωξη ορισμένων δικαιωμάτων του. Τούτο συνηγορεί υπέρ της άποψης ότι οι λόγοι αναστολής επιδρούν πάνω σε όλα τα δικαιώματα του αγοραστή». Αντίθετα, η διακοπή της παραγραφής ή της αποσβεστικής προθεσμίας (260 επ. ΑΚ) «... στηρίζεται είτε στην αναγνώριση του δικαιώματος απ' αυτόν κατά του οποίου στρέφεται (ΑΚ 260) είτε σε κάποια δικαστική ενέργεια του δικαιούχου (261 επ. και 555 § 2 ΑΚ) και όχι, όπως στην αναστολή, σε κάποια γενικότερη αδυναμία του δικαιούχου να ασκήσει τα δικαιώματά του. Θα πρέπει συνεπώς καθένας απ' τους λόγους διακοπής να εξετάζεται χωριστά (πχ. με τη διακοπή με αναγνώριση της 260 ΑΚ ο πωλητής ενδέχεται να αναγνωρίζει μόνο ένα συγκεκριμένο δικαίωμα μείωσης του τιμήματος στον αγοραστή. Σ' αυτή την περίπτωση θα ήταν αντίθετη με το πνεύμα της 260 ΑΚ τυχόν παραδοχή ότι η παραγραφή διακόπηκε και για τα δικαιώματα που δεν αναγνώρισε ο πωλητής)... και σε σχέση με τα δικαιώματα που γεννώνται από το συγκεκριμένο ελάττωμα ή τη συγκεκριμένη έλλειψη που επικαλείται ο αγοραστής»¹²⁷.

V. Αποκλίσεις εκ του νόμου από τη βασική ρύθμιση

Στα άρθρα 556 έως 558 ΑΚ, όπου περιλαμβάνονται ορισμένες αποκλίσεις από τη βασική ρύθμιση των 554 και 555 ΑΚ για την παραγραφή των δικαιωμάτων του αγοραστή, δεν υπήρξαν σημαντικές μεταβολές υπό το νέο δίκαιο. Τα άρθρα αυτά μόνο φραστικές τροποποιήσεις υπέστησαν για την εναρμόνισή τους προς τις τροποποιήσεις των προηγούμενων διατάξεων (534 επ., 540 επ. ΑΚ), ενώ στο νέο άρθρο 557 ΑΚ προστίθεται και η φράση «ή αποσιώπησε», λύνοντας έτσι το σχετικό ερμηνευτικό ζήτημα που προέκυπτε υπό το παλαιό δίκαιο. Ωστόσο δεν

125. Βλ. μεταξύ άλλων *Αυγουστιανάκη*, ό.π., 2.4.2.3 και σχετικές υποσημειώσεις, *Δωρή*, ό.π., αρ. 38 επ.

126. Βλ. αναλυτικά ό.π., αρ. 38 επ. Αντίθετος ο *Αυγουστιανάκης*, ό.π., αρ. 2.4.2.3.

127. Έτσι και ο *Κορνηλάκης*, ό.π., σ. 305.

παύουν κάποια σημεία να χρήζουν περαιτέρω διευκρινήσεων. Ειδικότερα:

α. Προθεσμία ευθύνης και εγγυητική προθεσμία (556 και 559 ΑΚ)

Απλές φραστικές αλλαγές επέρχονται στη διάταξη 556 ΑΚ, η οποία αφορά την συμβατική προθεσμία ευθύνης. Η διάταξη αυτή ορίζει ότι σε περίπτωση που συμφωνήθηκε ειδική προθεσμία ευθύνης του πωλητή, *αν υπάρχει αμφιβολία περί της συμφωνίας των μερών*, η σχετική παραγραφή αρχίζει από τη στιγμή που θα εκδηλωθεί το πραγματικό ελάττωμα ή η έλλειψη συμφωνημένης ιδιότητας, με την προϋπόθεση βέβαια ότι η εκδήλωση αυτή έγινε μέσα στη συμφωνημένη προθεσμία ευθύνης του πωλητή. Λειτουργεί λοιπόν η συμφωνία αυτή (η οποία μπορεί να είναι ρητή ή σιωπηρή¹²⁸) ως επιμήκυνση του νόμιμου χρόνου άσκησης των δικαιωμάτων του αγοραστή¹²⁹. Η επιμήκυνση αυτή μάλιστα, γίνεται δεκτό κατά την κρατούσα άποψη¹³⁰ ότι *επέρχεται ανεξάρτητα αν η προθεσμία ευθύνης της 556 ΑΚ είναι μικρότερη ή μεγαλύτερη από την προθεσμία παραγραφής της 554 ΑΚ*.

Εφόσον η προθεσμία ευθύνης που καθόρισαν οι συμβαλλόμενοι είναι μικρότερη της προθεσμίας παραγραφής της νέας 554 ΑΚ και το ελάττωμα εμφανιστεί μετά την εκπνοή της «προθεσμίας ευθύνης», τότε από την εκπνοή της προθεσμίας αρχίζει να τρέχει ο χρόνος παραγραφής που ορίζει η 554 ΑΚ. Αυτό υπαγορεύεται από την αναγκαστικού δικαίου διάταξη ΑΚ 275, δεδομένου ότι η διάταξη 556 ΑΚ (η οποία αποτελεί εξαίρεση στην 275 ΑΚ¹³¹) αποσκοπεί μόνο στη διεύρυνση και όχι στη συντόμευση της νόμιμης προθεσμίας¹³². Έχει επίσης σημειωθεί στη θεωρία και τη νομολογία ότι, σε περίπτωση αμφιβολίας για το τι ακριβώς συμφωνήθηκε, θα πρέπει οι ελλείψεις του πράγματος να υπήρχαν, έστω και σε εμβρυώδη κατάσταση, κατά το χρόνο μετάθεσης του κινδύνου¹³³, κάτι που βέβαια υπό το νέο δίκαιο θα αποδεικνύεται μέσω του τεκμηρίου της 537 § 2 ΑΚ¹³⁴. Τέτοια αναγκαιότητα απόδειξης ύπαρξης του ελαττώματος όταν έχει συμφωνηθεί προθεσμία ευθύνης πάντως, δύσκολα μπορεί να γίνει δεκτή υπό τις σύγχρονες συνθήκες των συναλλαγών και δεδομένου του λόγου γέννησης του θεσμού¹³⁵.

Αν, αντίθετα, η συμβατική προθεσμία ευθύνης είναι μεγαλύτερη από τον χρόνο

128. Κλαβανίδου, ό.π., σ. 192, όπου και σχετικές παραπομπές.

129. Βαθρακοκοίλης, άρθρο 556 αρ. 2, ΕφΘεσ 1576/1999 Αρμ 53 1196, ΕφΑθ 944/1995 ό.π., ΕφΑθ 1174/1983 Αρμ 38 108, ΠΠρΑρτας 16/2003 ΑρχΝ 2005/490.

130. Δωρής, ό.π., αρ. 30.

131. Κανκάς, κατ' άρθρον ερμηνεία Ενοχικού Δικαίου, άρθρο 556 § 2, όπου και περαιτέρω παραπομπές.

132. Βλ. αντί άλλων Δωρή, ό.π. αρ. 29.

133. ΕφΑθ 944/1995 ΝοΒ 44 63, Φίλιος, ό.π. § 13 Γ.2.

134. Αναλυτικά για περιπτώσιολογία ερμηνευτικών εκδοχών της προθεσμίας ευθύνης του πωλητή βλ. Παπανικολάου/Χριστοδούλου, αρ. 804 επ.

135. Έτσι και η Παντελίδου, ό.π., σ. 635.

παραγραφής που προβλέπουν οι 554 και 555 ΑΚ, και το ελάττωμα ή η έλλειψη εκδηλωθεί μετά την εκπονή της προθεσμίας ευθύνης, τότε ο αγοραστής δεν έχει πλέον χρονικό περιθώριο να ασκήσει τα δικαιώματά του κατά του πωλητή σύμφωνα με τις 534 επ. ΑΚ. Εννοείται βέβαια, όπως συνάγεται έμμεσα και από την 556 ΑΚ, ότι τίποτε δεν εμποδίζει τους συμβαλλόμενους να συμφωνήσουν ότι ο χρόνος παραγραφής αρχίζει με την εκπονή της συμβατικής προθεσμίας ευθύνης¹³⁶. Πάντως, σε κάθε περίπτωση η προθεσμία που θα συμφωνηθεί δεν μπορεί να υπερβαίνει το ανώτατο όριο της εικοσαετούς γενικής παραγραφής (249, 250 και 275 ΑΚ), γιατί η παράταση αφορά την βραχυπρόθεσμη παραγραφή της 554 ΑΚ και όχι εκείνη του 249 ΑΚ, δηλαδή τη γενική¹³⁷.

Σχετικά όμως με την περίπτωση που η συμφωνημένη προθεσμία ευθύνης είναι μεγαλύτερη από αυτήν της παραγραφής και το ελάττωμα εκδηλωθεί εντός αυτής, γεννάται υπό το νέο δίκαιο αμφισβήτηση. Όπως σημειώθηκε παραπάνω¹³⁸ γίνεται δεκτό ότι η μετάθεση της έναρξης της προθεσμίας παραγραφής στο χρονικό σημείο της διάρκειας της προθεσμίας ευθύνης του πωλητή, στο οποίο εκδηλώθηκαν τα ελαττώματα ή οι ελλείψεις, επέρχεται ακόμα και στην περίπτωση που η τελευταία ξεπερνά την παραγραφή της 554 ΑΚ. Η Παντελίδου¹³⁹ υποστηρίζει πως στις περιπτώσεις αυτές δεν ανταποκρίνεται στη ratio της νέας προθεσμίας του νόμου να δεχθούμε την ίδια μετάθεση της έναρξης. «Υπό το προηγούμενο δίκαιο», εξηγεί, «προσετίθετο στην προθεσμία ευθύνης συνήθως ένα εξάμηνο, επειδή η προθεσμία ευθύνης κατά κανόνα συνοδεύει την πώληση κινητών. Με τις σημερινές συνθήκες, το να προσαυξήσει τη μεγαλύτερη προθεσμία η διετία, λ.χ. στα τρία έτη εγγυήσεως καλής λειτουργίας να προστεθούν άλλα δύο, φοβάμαι ότι πλήττει τις συναλλαγές, ευνοεί δυσανάλογα τον αγοραστή και ξεπερνά κατά πολύ το σκοπό θεσπίσεως της νέας παραγραφής. Για τους λόγους αυτούς νομίζω ότι είναι ορθότερο να δεχτούμε, κατά συσταλτική ερμηνεία της 556 ΑΚ, πως στις περιπτώσεις αυτές, η μεγαλύτερη της νόμιμης παραγραφής προθεσμία, θα εξαντλεί τα όρια ασκήσεως των δικαιωμάτων του αγοραστή». Την ίδια γνώμη έχει και ο Βαθρακοκόιλης¹⁴⁰. Η άποψη αυτή, λαμβάνοντας υπόψη τις συνήθειες των συναλλαγών και τη μεγαλύτερη ασφάλεια δικαίου που προσφέρει στον πωλητή λόγω του σταθερού και προκαθορισμένου χρονικού περιορισμού της, μπορεί να θεωρηθεί ορθότερη υπό το νέο δίκαιο της πώλησης.

Την μορφή της προθεσμίας ευθύνης της 556 ΑΚ μάλιστα, θα πρέπει να συναχθεί ότι έχει, σε περίπτωση αμφιβολίας, και η παροχή προθεσμίας εγγύησης

136. Βλ. Δωρή, ό.π., αρ. 30.

137. Βαθρακοκόιλης, άρθρο 556 αρ. 3, Κανκός, ό.π.

138. Βλ. υποσημ. 129.

139. Ό.π. σ. 634.

140. Ό.π. άρθρο 556 αρ. 5.

από τον πωλητή¹⁴¹, η οποία πλέον προβλέπεται χωριστά από την 559 ΑΚ (και ουδεμία σχέση έχει με τον θεσμό της εγγύησης τρίτου των άρθρων 847 επ. ΑΚ). Η διάταξη δεν διευκρινίζει το εννοιολογικό περιεχόμενο της εν λόγω σύμβασης, θεωρώντας το ήδη κεκτημένο της πράξης και της επιστήμης¹⁴². Συνάγεται λοιπόν, ότι οι δηλώσεις αυτές ενέχουν νομική δέσμευση και σε περίπτωση αθέτησής τους ο αγοραστής οπλίζεται με τα δικαιώματα που απορρέουν από τους όρους της εγγύησης, χωρίς να παραβλάπτονται τα δικαιώματά του από τις 540 επ. ΑΚ¹⁴³. Η ρύθμιση πρέπει λοιπόν να εκτιμάται ως απλή επαύξηση της ενοχικής δέσμευσης του πωλητή, ενισχυμένη κατά το ότι επεκτείνεται σε όσα δηλώθηκαν στην εγγύηση ή τη σχετική διαφήμιση. Δημιουργείται έτσι με τις 559 και 556 ΑΚ το γενικό - ενδοτικό δίκαιο της εγγύησης στην πώληση, καθώς διέπουν τον θεσμό ανεξαρτήτως των ιδιαίτερων περιστάσεων υπό τις οποίες αυτή καταρτίζεται. Τις διατάξεις αυτές τις αποκαλεί ο Χριστοδούλου «δίκαιο της αστικής εγγύησης», διακρίνοντάς τες από την εγγύηση του άρθρου 5 ν. 2251/1994, που θα μπορούσε να ονομαστεί «εμπορική» ή «καταναλωτική» εγγύηση¹⁴⁴.

β. Δόλια αποσιώπηση/απόκρυψη (557 ΑΚ)

Στο νέο άρθρο 557 ΑΚ, πέραν των άλλων φραστικών προσαρμογών, προστίθεται ρητά και η δόλια «αποσιώπηση» του ελαττώματος ως λόγος αποκλεισμού της σύντομης παραγραφής. Υπό το παλαιό 557 ΑΚ, το οποίο προέβλεπε ως τέτοιον μόνο τη δόλια απόκρυψη του ελαττώματος από τον πωλητή, υπήρχε αμφισβήτηση ως προς την έννοια της «απόκρυψης» και τη σχέση της με τη (δόλια) «αποσιώπηση»¹⁴⁵. Με τη νέα 557 ΑΚ δεν υπάρχει αμφιβολία ότι στη ρύθμιση περιλαμβάνονται όχι μόνο οι δόλιες θετικές ενέργειες (που νοούνται συνήθως υπό τον όρο «απόκρυψη»), αλλά και κάθε δόλια παράλειψη του πωλητή (π.χ. δόλια παράλειψη ανακοίνωσης του ελαττώματος)¹⁴⁶. Όπως μάλιστα σημειώνεται και στην ΕισΕκθ¹⁴⁷, κατά τον σκοπό της διάταξης, η δολιότητα του πωλητή αρκεί¹⁴⁸ για την επέλευση της δυσμενούς γι' αυτόν έννομης συνέπειας, δηλαδή του αποκλεισμού της σύντομης παραγραφής και της ισχύος της γενικής, εικοσαετούς παραγραφής. Γίνεται μάλιστα δεκτό ότι δεν είναι απαραίτητο να γνώριζε ο πωλητής το ελάττωμα, αλλά αρκεί και να το υποπτευόταν βασίμως,

141. Έτσι ο *Αυγουστιανάκης*, ό.π., αρ. 3.4.3, σ. 43, *Φίλιος*, ό.π. σ. 83 Γ2, και η ΠΠρΆρτας 16/2003 ΑρχΝ 2005/490.

142. *Παπανικολάου/Χριστοδούλου*, ό.π., αρ. 777 και υποσημ. 2.

143. Βλ. μεταξύ άλλων *Αυγουστιανάκη*, ό.π., αρ. 3, σ. 37 επ., *Βαθρακοκόιλης*, άρθρο 559, αρ. 1.

144. *Παπανικολάου/Χριστοδούλου*, ό.π., αρ. 779.

145. Βλ. αντί άλλων *Δωρή*, ό.π., αρ. 32.

146. Κάτι που πάντως ήδη γινόταν δεκτό βλ. ενδ. ΑΠ 1621/1995, ΕλλΔνη 1998/128.

147. Βλ. ΕισΕκθ Α' ΙΙ, 8.

148. Για περιπτώσιολογία και νομολογία όσον αφορά την έννοια του δόλου, βλ. *Βαθρακοκόιλη*, ό.π., άρθρο 557 αρ. 8.

εφόσον αυτό γίνεται με πρόθεση να επηρεαστεί ευνοϊκά η απόφαση του αγοραστή για τη σύναψη της σύμβασης, την οποία πιθανώς να μην κατήρτιζε αν γνώριζε το ελάττωμα¹⁴⁹. Επίσης, δεν απαιτείται χρήση παραπλανητικών μέσων από τον πωλητή προκειμένου να εμποδιστεί ο αγοραστής να αντιληφθεί το ελάττωμα ή την έλλειψη της ιδιότητας¹⁵⁰. Πρόκειται για αντένσταση, την οποία οφείλει να προτείνει και να αποδείξει ο αγοραστής¹⁵¹. Όσον αφορά τον κρίσιμο χρόνο για τη διαπίστωση της δόλιας συμπεριφοράς, ο Κορνηλάκης επιχειρεί διάκριση ανάλογα με το είδος της πώλησης και θεωρεί κρίσιμο χρόνο στις πωλήσεις είδους τον χρόνο κατάρτισης της πώλησης, ενώ στις πωλήσεις γένους τον χρόνο μετάθεσης του κινδύνου, «αφού σ' αυτό το χρονικό σημείο επικεντρώνεται η προσπάθεια του πωλητή να πείσει τον αγοραστή για την αγορά»¹⁵². Ορθότερη, ως περισσότερο σύμφωνη με το νόμο, είναι όμως μάλλον η άποψη του Βαθρακοκόιλη¹⁵³, ο οποίος σημειώνει ότι κρίσιμος χρόνος είναι «... ο χρόνος της παράδοσης του πράγματος, ανεξάρτητα από το πότε λαμβάνει χώρα, καθόσον από το νόμο δεν προκύπτει η από μερίδα της θεωρίας επιχειρούμενη διάκριση μεταξύ πωλήσεων είδους και γένους».

γ. Κατ' ένσταση άσκηση των δικαιωμάτων (558 ΑΚ)

Στην 558 ΑΚ για την άσκηση των δικαιωμάτων με ένσταση, με την οποία τάσσεται ως όρος του απαράγραφτου των ενστάσεων (πρβλ. 273 ΑΚ) η ειδοποίηση του πωλητή, αντικαθίσταται απλώς η λέξη «συμφωνημένη» με τον όρο «συνομολογημένη». Η ειδοποίηση αυτή πρέπει να είναι, όπως γίνεται πάγια δεκτό στη νομολογία, ειδική και ορισμένη¹⁵⁴. Θα πρέπει δηλαδή να καθορίζεται σ' αυτή το συγκεκριμένο ελάττωμα ή η έλλειψη της ιδιότητας που εμφανίζει το πωληθέν και να συνάγεται απ' αυτή, έστω και συμπερασματικά, ότι ο αγοραστής επιφυλάσσεται να ασκήσει τα δικαιώματά του. Μια αόριστη ειδοποίηση του αγοραστή προς τον πωλητή ότι το πωληθέν έχει ελαττώματα και ελλείψεις θα προκαλούσε αβεβαιότητα στον πωλητή, πράγμα που θα αντέβαινε στον σκοπό της

149. Βλ. Κορνηλάκη, ό.π., σ. 310, Δωρή, ό.π, αρ. 32, Αυγουστιανάκη, ό.π, 2.5.1.2 (σημ. 2), ΑΠ 894/2000 ΕλλΔνη 41/2000 1661, ΑΠ 292/1999 ΝοΒ 48/2000 803, ΑΠ 103/1997 ΝοΒ 46 946, ΑΠ 1621/1995, ΑΠ 113/97 Δνη 39/147, ΕλλΔνη 39 128, ΕφΘεσ 825/1998 ΔΕΕ 1998 1, ΕφΠειρ 320/1997 ΕλλΔνη 38/1997 1672, ΠολΠρΑθ 17187/83 ΕλλΔικ 1984/1221, ΑΠ 713/1979 ΝοΒ 28/42, ΠρΚαλαμ 149/2001, ΝοΒ 2002/1135.

150. Βαθρακοκόιλης, άρθρο 557, αρ. 2.

151. Βλ. Κορνηλάκη, ό.π, σ. 310, ΠολΠρΑρτ 61/1995 Αρμ Ν'/1996 33, ΜονΠρΑρτ 4/1994 ό.π., ΕφΘεσ 621/1985 Αρμ Μ'/1986 616.

152. Κορνηλάκης, ό.π. σ. 311.

153. Βαθρακοκόιλης, ό.π. αρ. 3.

154. Βαθρακοκόιλης, ό.π., αρ. 5, Δωρή, ό.π. αρ. 35, ΕφΘεσ 957/98 ΔΕΕ 4/878, ΕφΘεσ 626/98 ΔΕΕ 4/1234, ΕφΘεσ 307/1994 Αρμ 48/1994 923, ΕφΘεσ 2156/1991 Αρμ 46/1992 479, ΕφΑθ 7460/2002 ΕλλΔνη 2004/256, ΠρΚαλαμ 149/2001 ΝοΒ 2002/1135.

558 ΑΚ¹⁵⁵. Η ειδοποίηση αυτή αποτελεί μονομερή δήλωση του αγοραστή προς τον πωλητή, έστω και σιωπηρή, από τη λήψη της οποίας εξαρτά ο νόμος συγκεκριμένο παραγόμενο αποτέλεσμα και μάλιστα ανεξάρτητα από το αν η βούληση του αγοραστή κατευθύνεται ή όχι σ' αυτό. Θα πρέπει συνεπώς να γίνει δεκτό ότι η «ειδοποίηση» αυτή της 558 ΑΚ είναι οιοσδήποτε δικαιοπραξία (η λειτουργική της ομοιότητα με την όχληση είναι φανερή)¹⁵⁶. Υπενθυμίζεται πάντως ότι η ειδοποίηση αυτή απαιτείται για την άσκηση των δικαιωμάτων του αγοραστή μόνο εφόσον ο πωλητής αντιτάσσει την από 554 ΑΚ παραγραφή (αφού αυτή δεν λαμβάνεται υπόψη αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο - 277 ΑΚ), καθώς κατά τους ορισμούς της 272 § 1 ΑΚ η συμπλήρωση της παραγραφής δεν επιφέρει απόσβεση αυτών, αλλά παρέχει δικαίωμα απόκρουσης στον πωλητή¹⁵⁷.

VI. Παραγραφή αναγωγικών δικαιωμάτων

Με τα νέα άρθρα 560-561 ΑΚ υπό τον τίτλο «Αναγωγή», θεσπίζονται νέες διατάξεις για τα αναγωγικά δικαιώματα σε περίπτωση διαδοχικών πωλήσεων, σε συμμόρφωση και προς την Οδηγία 1999/44/ΕΚ (άρ. 4). Κατά την Οδηγία, όταν ο τελικός πωλητής υπέχει ευθύνη έναντι του καταναλωτή λόγω έλλειψης συμμόρφωσης προς τη σύμβαση, η οποία απορρέει από πράξη ή παράλειψη του παραγωγού, ενός προηγούμενου πωλητή ή οποιουδήποτε άλλου ενδιάμεσου, ο τελικός πωλητής δικαιούται να στραφεί κατά του υπευθύνου ή των υπευθύνων στην αλυσίδα συμβάσεων. Ωστόσο, παρέχεται στα εθνικά κράτη η ευχέρεια να διαμορφώσουν τον θεσμό και να ορίσουν το ή τα πρόσωπα κατά των οποίων μπορεί να στραφεί ο τελικός πωλητής, καθώς και τις σχετικές αγωγές και τις προϋποθέσεις άσκησης τους¹⁵⁸. Έτσι, στην περίπτωση διαδοχικών πωλήσεων πριν από τον τελικό αγοραστή, ο τελικός πωλητής (ή και καθένας από τους προγενέστερους πωλητές), ο οποίος υπήρξε αγοραστής έναντι του δικού του πωλητή, μπορεί να έχει τα δικαιώματα που προβλέπει ο νόμος για τον αγοραστή (540 επ. ΑΚ). Στην περίπτωση όμως αυτή, πρόβλημα ανακύπτει ως προς την έναρξη και διάρκεια της παραγραφής: ο τελικός πωλητής (ή οποιοσδήποτε προγενέστερος πωλητής) θα διέτρεχε τον κίνδυνο να έχει χάσει τη δυνατότητα άσκησης των δικαιωμάτων του έναντι του προηγούμενου πωλητή, λόγω της παραγραφής, αν αυτή άρχιζε από τον χρόνο παράδοσης του πράγματος στον αγοραστή. Για το λόγο αυτόν κρίθηκε αναγκαία ειδική ρύθμιση για τον χρόνο έναρξης της παραγραφής των δικαιωμάτων προσώπων που παρεμβάλλονται στις

155. *Καυκάς*, άρθρο 558 αρ. 13.

156. Βλ. αναλυτικότερα *Δωρή*, ό.π., αρ. 33 επ., *Καυκάς*, ό.π., άρθρο 558, *Βαθρακοκόιλη*, άρθρο 558, αρ. 4, ΕφΘεσ 2156/1991 Αρμ 46/1992 479, ΕφΑθ 8914/99 Δνη 41/188, ΕφΑτγ 39/66 ΝοΒ 14/356.

157. *Βαθρακοκόιλης*, άρθρο 558, αρ. 1.

158. Βλ. Οδ. ΑιτΣκ 9.

διαδοχικές πωλήσεις πριν από τον τελικό αγοραστή¹⁵⁹.

Η αναγκαιότητα αυτής της ρύθμισης στο ελληνικό δίκαιο επικρίνεται από τον Χριστοδούλου ως υπερβολική, τονίζοντας ότι ο Έλληνας νομοθέτης ξεπέρασε κατά πολύ τον κοινοτικό αλλά και κάθε άλλον ευρωπαϊό νομοθέτη σε εύνοια προς τον αναγόμενο πωλητή ως προς την εξασφάλιση σ' αυτόν άνετης προθεσμίας προς άσκηση των δικαιωμάτων του μετά την όχλησή του από τον τελικό αγοραστή¹⁶⁰. Και τούτο διότι η 560 ΑΚ προβλέπει ένα είδος «αναστολής¹⁶¹», ή τουλάχιστον αναβολής έναρξης της παραγραφής και συγκεκριμένα ορίζει ότι η παραγραφή των αντίστοιχων δικαιωμάτων από τα άρθρα 540 επ. ΑΚ του τελικού πωλητή κατά του προηγούμενου πωλητή για την ίδια «μη ανταπόκριση», αρχίζει από τότε που ικανοποιήθηκε ο (τελικός) αγοραστής, εκτός αν προηγήθηκε τελεσίδικη δικαστική απόφαση κατά του τελικού πωλητή, οπότε η παραγραφή αρχίζει από την τελεσίδικια της απόφασης αυτής. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται οι διατάξεις 554-558 ΑΚ. Ο χρόνος παραγραφής λοιπόν θα αρχίσει από τη στιγμή που ο ενδιάμεσος θα ικανοποιήσει τον δικό του «αγοραστή». Έτσι, ο χρόνος παραγραφής του λιανεμπόρου έναντι του χονδρεμπόρου θα αρχίσει από τη στιγμή που ο λιανέμπορος θα ικανοποιήσει τον τελικό αγοραστή, ο χρόνος παραγραφής των δικαιωμάτων του χονδρεμπόρου έναντι του αποκλειστικού αντιπροσώπου θα αρχίσει από τη στιγμή που ο χονδρέμπορος θα ικανοποιήσει τον λιανέμπορο κ.ο.κ.¹⁶².

Υποστηρίζεται από τον Χριστοδούλου¹⁶³ ότι ορθότερη θα ήταν η συσταλτική ερμηνεία της διάταξης, ώστε να αφορά μόνο στις εμπορικές συναλλαγές, σε πωλήσεις, δηλαδή, που αναφέρονται σε αγαθά προοριζόμενα για μεταπώληση. Επιχειρηματολογεί λέγοντας ότι, από τη στιγμή που ο αγοραστής δεν αποκτά το πράγμα για μεταπώληση αλλά για ίδια κατανάλωση, η περαιτέρω μεταπώληση χωρίς προηγούμενο έλεγχο του προϊόντος είναι απλώς επιλογή του. Κάτι τέτοιο όμως δεν ισχύει πάντοτε, δεδομένου ότι είναι πιθανό η μεταπώληση να έλαβε χώρα από ανάγκη, όπως σημειώνει και η Παντελίδου¹⁶⁴, ενόσω φυσικά το ελάττωμα παρέμενε κεκρυμμένο. Εξάλλου, το γεγονός ότι οι μη εμπορικές πωλήσεις δεν είναι από τη φύση τους διαδοχικές παρά μόνο συμπτωματικά, όπως ο Χριστοδούλου σημειώνει, δεν υπάρχει λόγος να οδηγήσει στον αποκλεισμό τους από το δικαίωμα αναγωγής των ΑΚ 560-561, καθώς, δεδομένης της σπανιότητάς τους, είναι ανεπιεικές να εκφύγουν της ρύθμισης και να μην προστατευθεί έτσι ο – μη έμπορος – τελευταίος πωλητής.

159. Βλ. ΕισΕκθ Α' ΙΙ, 10.

160. Παπανικολάου/Χριστοδούλου, ό.π., αρ. 900.

161. Έτσι ο Κορνηλάκης, ό.π. σ. 313.

162. Έτσι ο Γεωργιάδης, ό.π., σ. 120, αρ. 150.

163. Παπανικολάου/Χριστοδούλου, ό.π., αρ. 921.

164. Παντελίδου, Πώληση και Παραγραφή, ό.π., σ. 636.

Μια γενικότερη θεώρηση της θεσμοθέτησης της αναγωγής πάντως, είναι γεγονός ότι προβληματίζει ως προς τις έννομες συνέπειες που μπορεί να έχει η εύνοια που δείχνει προς τον αναγόμενο πωλητή, μολονότι αυτός, εξαιτίας της πρόθεσης μεταπώλησης, εμφανώς παρεμποδίζεται να εξετάσει τα πράγμα και να πληροφορηθεί έτσι την ύπαρξη των δικαιωμάτων του, αφού συνήθως οφείλει να μη θίξει τη συσκευασία του ή να μην έρθει σε επαφή μαζί του. Είναι κατανοητό ότι η αναγωγή σε πωλήσεις που προηγήθηκαν μπορεί – θεωρητικά τουλάχιστον – να οδηγήσει σε αλυσιτελείς καταστάσεις και απαράγραφτα δικαιώματα, που υπερακοντίζουν καταφανώς τον σκοπό της διάταξης και προκαλούν έντονη ανασφάλεια δικαίου¹⁶⁵. Η προσπάθεια χρονικού περιορισμού της αναγωγής είναι λοιπόν καταρχήν ορθή. Το γεγονός πάντως ότι προϋπόθεση για την αναγωγή είναι η ικανοποίηση του τελικού αγοραστή, αποτελεί ασφαλιστική δικλείδα σχετικά με τον κίνδυνο συμπαιγνίας¹⁶⁶.

Γίνεται λοιπόν δεκτό¹⁶⁷ ότι τουλάχιστον η μεταπώληση στον τελικό αγοραστή πρέπει να έχει χωρήσει μέσα σε δυο χρόνια από την παράδοση του πράγματος στον πωλητή, διότι σε αντίθετη περίπτωση η αξίωση του τελευταίου θα έχει παραγραφεί, κατά την 554 ΑΚ. Ορθά ωστόσο σημειώνει η Παντελίδου ότι δεν θα πρέπει να απαιτείται και η ικανοποίηση του τελικού αγοραστή να έγινε εντός της διετίας, αφού θα έχει προηγηθεί συνήθως δικαστικός αγώνας. Εξάλλου, δεν είναι πάντοτε μοναδικός υπεύθυνος ο πωλητής για τη μη σύντομη εκκαθάριση και ικανοποίηση του αγοραστή. Εάν όμως ο πωλητής καθυστερεί από υπαιτιότητά του σημαντικά την ικανοποίηση, μπορεί ενδεχομένως να αποκρουστεί ως καταχρηστική (281 ΑΚ) η άσκηση δικαιώματος αναγωγής με μεγάλη καθυστέρηση. Το ίδιο θα συμβεί, εάν η αξίωση του τελικού αγοραστή είχε υποπέσει σε παραγραφή, ο ενδιάμεσος όμως δεν πρότεινε τη σχετική ένσταση. Επιχείρημα προσφέρει και η 859 ΑΚ, η οποία ρυθμίζει αναλόγως την αναγωγή του εγγυητή κατά του πρωτοφειλέτη: Ο εγγυητής που ικανοποίησε τον δανειστή στερείται του δικαιώματος αναγωγής, αν παρέλειψε να προβάλει βάσιμες ενστάσεις του πρωτοφειλέτη¹⁶⁸. Επίσης, διευκρινίζεται ότι η τυχόν τελεσίδικη δικαστική απόφαση κατά του τελικού πωλητή νοείται στην 560 ΑΚ ως ο απώτατος και όχι ο νωρίτερος δυνατός χρόνος έναρξης της παραγραφής των αναγωγικών δικαιωμάτων, μη δικαιολογώντας καμία άλλη καθυστέρηση από την πλευρά του τελικού πωλητή¹⁶⁹.

Τέλος, αρκετά «καθησυχαστική» ως προς τον κίνδυνο παρατεταμένης

165. Χαρακτηριστικά βλ. την «περιπτωσιολογία εις άτοπον», Παπανικολάου/Χριστοδούλου, ό.π., αρ. 901.

166. Έτσι Παντελίδου, ό.π., σ. 636.

167. Έτσι Παντελίδου, ό.π., σ. 636 και Παπανικολάου/Χριστοδούλου, ό.π., αρ. 907 επ.

168. Παντελίδου, ό.π., σ. 636.

169. Έτσι ο Παπανικολάου/Χριστοδούλου, ό.π., αρ. 916.

ανασφάλειας των συναλλαγών και ικανοποίησης της ανάγκης γρήγορης άρσης των εκκρεμοτήτων σ' αυτές, είναι η άποψη του Χριστοδούλου¹⁷⁰ ότι οι (διετείς, όπως προαναφέρθηκε) χρόνοι αναστολής της παραγραφής για κάθε διαδοχική μεταπώληση, δεν είναι απαραίτητο και εύλογο να αθροίζονται σε καθεμία από αυτές: Στο παράδειγμα του Χριστοδούλου, ο Α πούλησε στον Β, αυτός το ίδιο πράγμα στον Γ, αυτός στον Δ κι ο τελευταίος στον Ε. Οι πωλήσεις απέχουν λιγότερο από δυο χρόνια μεταξύ τους, με αποτέλεσμα οι Β, Γ και Δ να μην είχαν τη δυνατότητα να πληροφορηθούν ένα ελάττωμα του πράγματος. Αν ο Ε ενήγαγε τον Δ μετά από 1,5 χρόνο γνωστοποιώντας του το ελάττωμα, τότε η παραγραφή των δικαιωμάτων του Δ κατά του Γ θα συμπληρωθεί σε 3,5 χρόνια. Τούτο όμως δεν σημαίνει δίχως άλλο και το ότι η παραγραφή των δικαιωμάτων του Γ κατά του Β θα συμπληρωθεί μετά από 5,5 χρόνια, αφού είναι πιθανό ο Γ να είχε πληροφορηθεί το ελάττωμα πολύ νωρίτερα¹⁷¹. Συνεπώς, περαιτέρω καθυστέρησή του θα μπορούσε να προσβληθεί ως καταχρηστική (281 ΑΚ).

VII. Επέκταση της 554 ΑΚ και σε άλλες συμβάσεις:

Όπως ορθά σημειώνει η Παντελίδου¹⁷², η εντυπωσιακή επιμήκυνση της παραγραφής στο νέο δίκαιο της πώλησης και μόνο σ' αυτό, προξενεί σκέψεις δικαιοπολιτικού χαρακτήρα για συμβάσεις οι οποίες, όπως και η πώληση, προβλέπουν αντικειμενική ευθύνη του οφειλέτη της παροχής για την ελαττωματικότητα του αντικειμένου της σύμβασεως. Με την αλλαγή μόνον του δικαίου της πώλησης διατηρήθηκαν στις πολύ σημαντικές αυτές συμβάσεις εξαιρετικά σύντομες παραγραφές. Τέτοιες συμβάσεις είναι κυρίως οι αξιώσεις του εκμισθωτή εναντίον του μισθωτή για αποζημίωση εξαιτίας μεταβολών και φθορών (602 εδ. 1 ΑΚ) ή του μισθωτή εναντίον του εκμισθωτή για δαπάνες (603 ΑΚ) ή και στις αξιώσεις του εργοδότη εξαιτίας ελλείψεων του έργου στα κινητά (693 ΑΚ), όπου το εξάμηνο διατηρείται πανηγυρικά. Τίθεται επομένως εύλογα το ερώτημα μήπως αποτελεί ήδη αντινομία η επιμήκυνση μόνο στη πώληση, και για το λόγο αυτό δεν θα πρέπει να αποκλείεται να ανοίγει ήδη ο δρόμος για την επιμήκυνση της παραγραφής και στις συγγενείς και βασικότερες αυτές συμβάσεις.

Ο Χριστοδούλος¹⁷³, κάνοντας λόγο για δημιουργούμενη «κραυγαλέα αναντιστοιχία» προς την παραγραφή για πραγματικές ελλείψεις έργου επί κινητών, συνεχίζει υποστηρίζοντας ότι αυτή θα μπορούσε ίσως να δικαιολογήσει ακόμη και τη διαπίστωση επιγενόμενου κενού και ως εκ τούτου την τελολογική συστολή της

170. Παπανικολάου/Χριστοδούλου, ό.π. αρ. 924.

171. Ό.π., αρ. 924.

172. Πώληση και παραγραφή, ό.π. σ. 647.

173. Ό.π. αρ. 643.

693 ΑΚ¹⁷⁴. Η Παντελίδου ωστόσο δεν συµμερίζεται αυτή την άποψη. «Αναντιστοιχία», τονίζει, «υπήρχε και υπό το προηγούμενο δίκαιο μεταξύ πωλήσεως και εργολαβίας, μεταξύ της παραγραφής για πραγματικά ελαττώματα και έλλειψη ιδιοτήτων επί ακινήτων και µάλιστα µε µεγάλη διαφορά µε την πώληση (διετία - δεκαετία), η οποία λειτούργησε επιτυχέστερα στη σύµβαση έργου. Εξάλλου στην τελευταία σύµβαση, επί κινητών δικαιολογείται καλύτερα η σύντομη παραγραφή, διότι το αντικείμενό της “εξαναγκάζει” τον εργοδότη και να χρησιμοποήσει και να ελέγξει καλύτερα το έργο που ανέθεσε (επιδιόρθωση, ανάθεση κατασκευής). Αυτό δεν σηµαίνει βεβαίως ότι το εξάµηνο δεν πρέπει κάποτε να αλλάξει». Τις αµφιβολίες του για το κατά πόσον είναι δυνατή η µε τελολογική συστολή εξάλειψη της διαφοράς µεταξύ 554 και 693 ΑΚ εξέφρασε εξάλλου και ο ίδιος ο Χριστοδούλου σε νεότερη µελέτη του¹⁷⁵, υπογραµµίζοντας την αναγκασία για το δίκαιο της παραγραφής βεβαιότητα δικαίου.

Φυσικά στα παραπάνω εξαίρεση αποτελεί η πρώτη περίπτωση της 683 ΑΚ, δηλαδή η ανάληψη κατασκευής ενός (κινητού) έργου µε υλικά του εργολάβου. Στην περίπτωση αυτή διευκρινίζει ο νόµος ότι εφαρµοστέες είναι οι διατάξεις του δικαίου της πώλησης, συνεπώς και η παραγραφή θα κριθεί κατά τη νέα 554 ΑΚ. Η Παντελίδου όµως υποστηρίζει ότι και στην δεύτερη περίπτωση, όπου εφαρµοστέες είναι οι διατάξεις για τη σύµβαση έργου «δεν αποκλείεται εντελώς η εφαρµογή διατάξεων που διέπουν τον δευτερεύοντα συµβατικό τύπο, δηλ. την πώληση». Μπορεί να υποστηριχθεί, συνεχίζει, ότι µεταξύ των διατάξεων αυτών (δηλ. από τον δευτερεύοντα συµβατικό τύπο) θα είναι και η νέα, ευνοϊκότερη παραγραφή, για λόγους προστασίας του εργοδότη και επειδή πρόκειται για µικτή σύµβαση. Άποψη του γράφοντος είναι ότι τέτοια παραδοχή δηµιουργεί και πάλι προβλήµατα βεβαιότητας δικαίου και τελολογικής ερµηνείας της πρόθεσης του νοµοθέτη, λαµβάνοντας µάλιστα υπόψη την διάκριση των δυο υποπεριπτώσεων που χρειάστηκε να γίνει. Συνεπώς, και αφού τελικώς απορρίφθηκε η τελολογική συστολή στο σύνολο των συµβάσεων που οµοιάζουν µε αυτήν της πώλησης, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, είναι ίσως ορθότερο να γίνει και σ’ αυτήν την περίπτωση το ίδιο, εκτός εάν, όπως και το άρθρο σηµειώνει, προκύπτει αντίθετη συµφωνία.

Γ. Συµπεράσµατα

Οι αναπτύξεις που προηγήθηκαν είχαν ως στόχο να σκιαγραφήσουν τις ρυθµίσεις του νέου δικαίου της πώλησης σχετικά µε την παραγραφή των δικαιωµάτων που παρέχονται στον αγοραστή σε περίπτωση πραγματικού ελαττώµατος ή έλλειψης συµφωνηµένης ιδιότητας του αγορασθέντος, και τα

174. Ό.π. υποσηµ. 8.

175. Χριστοδούλου, Τα όρια του πεδίου εφαρµογής της µεταρρύθµισης του δικαίου της πώλησης στο λοιπό ενοχικό δίκαιο, Dig 2003/Δ, 394.

σημαντικότερα νομικά ζητήματα που προκύπτουν εξ αυτών. Έγινε λόγος για το αν η προθεσμία της 554 ΑΚ πρέπει να εκλαμβάνεται ως αποσβεστική προθεσμία για τα διαπλαστικά δικαιώματα παρά ως προθεσμία παραγραφής και προκρίθηκε η άποψη της ενιαίας αντιμετώπισης όλων των δικαιωμάτων. Εξετάστηκε επίσης το αν η άσκηση των αγωγών από την εξώδικη άσκηση των διαπλαστικών δικαιωμάτων θα μπορεί να γίνει και μετά το πέρας της προθεσμίας της 554 ΑΚ, και θεωρήθηκε ορθή η άποψη που αποκρούει τέτοιο ενδεχόμενο. Καταγράφηκαν τα δικαιώματα και αξιώσεις που υπάγονται στη σύντομη προθεσμία της 554 ΑΚ και εκείνες που θα πρέπει να εξαιρεθούν και να υπαχθούν στη γενική παραγραφή, με ειδική αναφορά στις αξιώσεις αποκατάστασης περαιτέρω ζημιών. Εξετάστηκε η έναρξη, η αναστολή και η διακοπή της παραγραφής της 554 ΑΚ, με έμφαση στην «παράδοση» του πράγματος, ως εναρκτήρια πράξη της παραγραφής. Εκτέθηκαν οι περιπτώσεις που οι ίδιες οι διατάξεις εξαιρούν από τη βασική ρύθμιση, εισάγοντας αποκλίσεις από την προθεσμία της 554 ΑΚ. Επίσης, παρουσιάστηκε ο τρόπος παραγραφής των αναγωγικών αξιώσεων σε περιπτώσεις διαδοχικών πωλήσεων, που εισάγονται με το νέο δίκαιο, ενώ, τέλος τέθηκε και το θέμα της τυχόν σκοπιμότητας επέκτασης της εφαρμογής της σύντομης παραγραφής και σε άλλες ανάλογες συμβάσεις.

Ανακεφαλαιώνοντας και κάνοντας μια συνολική θεώρηση της μεταρρύθμισης των διατάξεων της παραγραφής στο νέο δίκαιο της πώλησης δεν μπορεί κανείς παρά να παρατηρήσει ότι έγιναν βήματα προς τη σωστή κατεύθυνση, εκείνη δηλαδή του εκσυγχρονισμού των διατάξεων και τις προσαρμογής τους στις απαιτήσεις της σύγχρονης κοινωνικής πραγματικότητας. Η επιμήκυνση του χρόνου παραγραφής των δικαιωμάτων του αγοραστή αποτέλεσε τη σημαντικότερη αλλαγή στο δίκαιο της πώλησης. Υπήρξε όμως και αναγκαιότητα, σε μια εποχή που οι πωλήσεις γίνονται όλο και μαζικότερες και πιο απρόσωπες, με όρους γενικούς και προδιατυπωμένους, στους οποίους οι αγοραστές - καταναλωτές απλώς συγκαταναεύουν ή όχι, ενώ παράλληλα, η τεχνολογική εξέλιξη δημιουργεί ολοένα και πιο πολύπλοκα προϊόντα, τα τυχόν ελαττώματα των οποίων όχι σπάνια εμφανίζονται πολύ αργότερα. Το έναυσμα για την μεταρρύθμιση δόθηκε από την Οδηγία, το περιεχόμενο της οποίας δεν είναι παρά μια επιταγή των καιρών σε ολόκληρο τον ευρωπαϊκό χώρο¹⁷⁶. Με το νέο δίκαιο, λοιπόν, ο – συνήθως ασθενέστερος στην πώληση – αγοραστής, έχει στη διάθεσή του επαρκή χρόνο να διεκδικήσει τα δικαιώματά του από τη σύμβαση πώλησης. Παράλληλα έγινε σημαντική προσπάθεια για την ομαλή ενσωμάτωση των νέων ρυθμίσεων στο corpus του ΑΚ και για την άμβλυνση αρκετών από τα προβλήματα που προκαλούνταν υπό το παλιό δίκαιο της πώλησης και αφορούσαν σε ασάφειες και ερμηνευτικές δυσχέρειες, σχετικά με τη γενική ευθύνη για τη μη προσήκουσα εκπλήρωση της

176. Δωρής, Συγκριτική επισκόπηση, Dig2003, 137.

παροχής, όπως έγινε φανερό στη διάρκεια αυτής της ανάπτυξης.

Είναι όμως εμφανές ότι οι αλλαγές αυτές δεν επαρκούν για να ξεκαθαρίσουν το θολό τοπίο στο σύστημα ανώμαλης εξέλιξης της ενοχής στο ελληνικό δίκαιο¹⁷⁷. Χωρίς να επεκταθεί κανείς σε ζητήματα πέραν της παραγραφής, αρκεί να παρατηρήσει το πλήθος των αλληλοκαλυπτόμενων προθεσμιών παραγραφής και ιδιαίτερα τη διαφοροποίηση ανάμεσα στην γενική ενδοσυμβατική ευθύνη (εικοσαετής παραγραφή) και την αδικοπρακτική ευθύνη (πενταετία). Εκτέθηκε ήδη παραπάνω¹⁷⁸ η σύγκυση που προξενείται ως προς την ερμηνεία του σκοπού του νομοθέτη σχετικά με την περίπτωση της παραγραφής των αξιώσεων για περαιτέρω ζημιές, ή λόγω πλάνης ή και σε άλλες περιπτώσεις συρροής αξιώσεων ή νόμιμων βάσεων. Σ' αυτές τις περιπτώσεις αλληλοκάλυψης είναι αναμενόμενο να επιδιώξει ο δανειστής να εκμεταλλευτεί τα ευρύτερα δυνατά όρια παραγραφής ή άλλα πλεονεκτήματα που του παρέχονται ανάλογα με τη νόμιμη βάση στήριξης της αξίωσής του (π.χ. το πλεονέκτημα της αντιστροφής του βάρους απόδειξης για το πταίσμα, το οποίο υφίσταται στην ενδοσυμβατική ευθύνη, απουσιάζει όμως στην αδικοπρακτική ευθύνη¹⁷⁹).

Παράλληλα όμως αυτές οι περιπτώσεις προκαλούν αμφισβητήσεις και ανασφάλεια δικαίου στον πολίτη, παρέχουν πρόσφορο έδαφος σε «δικολαβικές» και παρελκυστικές μεθοδεύσεις και μειώνουν τη σταθμιστικότητα και την προβλεψιμότητα που θα παρείχε ένα κατά το δυνατό απλό, κλειστό, ενοποιημένο και σύμφωνο με συγκεκριμένους κανόνες διαμορφωμένου δικαίου παραγραφής¹⁸⁰. Επίσης, ένα περιπτωσιολογικό σύστημα παραγραφής όπως το ελληνικό, δημιουργεί και για τον ίδιο τον ερμηνευτή περίπλοκα προβλήματα νομικού χαρακτηρισμού των κατ' ιδίαν αξιώσεων όπως και οριοθέτησης μεταξύ τους και φορτίζει την θεωρία αλλά και τους δικαστές και δικηγόρους με περιττό και αδικαιολόγητο πονοκέφαλο.

Είναι λοιπόν εμφανές ότι το ζήτημα των παραγραφών στο ελληνικό δίκαιο είναι πολύ ευρύτερο από το δίκαιο της πώλησης και εντάσσεται στις γενικότερες αλλαγές που απαιτούνται στις διατάξεις για την ανώμαλη εξέλιξη της ενοχής στο ενοχικό δίκαιο (335 επ. ΑΚ). Το πρόβλημα αυτό το αντιμετώπισε και το συγγενές με το δικό μας γερμανικό δίκαιο, όπου επ' αφορμή της ενσωμάτωσης της Οδηγίας

177. Άλλωστε και ο Παπανικολάου (ό.π., αρ. 243) επισημαίνει ότι «είναι γεγονός πως η νέα ρύθμιση αδυνατεί να διαφυλάξει και στο πεδίο της παραγραφής απαρασάλευτη την αξιολογική αρμονία στη νομοθετική μεταχείριση των διαφόρων μορφών αθετήσεως της ενοχικής υποχρέωσης, πράγμα που άνηκε στους βασικούς στόχους της μεταρρύθμισης του δικαίου της πώλησης. Τέτοιου είδους αντινομίες ωστόσο είναι μάλλον αναπόφευκτες στο δικαίό μας».

178. Υπό IV. ΣΤ.

179. Χελιδόνης, «Συστηματική υποδομή...» ό.π. σ. 163.

180. Βλ. τη σχετική αξιολόγηση των συστημάτων παραγραφής στον Πουλιάδη, ό.π., σ. 290-291.

1999/44, έγιναν μεγάλης έκτασης μεταρρυθμίσεις¹⁸¹ σε ολόκληρο το ενοχικό δίκαιο, των οποίων όμως είχε προηγηθεί πολυετής επιστημονικός διάλογος. Η ελληνική νομοπαρασκευαστική επιτροπή έκρινε ότι οι συνθήκες στη χώρα μας δεν ήταν ώριμες για ριζοσπαστικές μεταρρυθμίσεις. Το θέμα λοιπόν της συνολικής τροποποίησης του δικαίου ανώμαλης εξέλιξης τη ενοχής παραπέμπεται στον μελλοντικό νομοθέτη, εξέλιξη την οποία ο Χελιδόνης¹⁸² αναμένει στο όχι πολύ μακρινό μέλλον και η οποία είναι πιθανό να έχει έναυσμα πανευρωπαϊκό, με βάση τη μελέτη της ενοποίησης του ευρωπαϊκού αστικού δικαίου και ιδιαίτερα του δικαίου των ενοχών, που εξελίσσεται βαίνοντας προς ολοκλήρωση.

Βιβλιογραφικός οδηγός:

- *Αυγουστιανάκης*, Εισήγηση στο 5^ο συνέδριο Αστικολόγων στην Κέρκυρα, Αντ. Σάκκουλας 2004, σ. 23 επ.
- *Βαθρακοκόιλης*, ΕΡΝΟΜΑΚ, τόμος Γ', ημίτομος Α', Ειδικό Ενοχικό, 2004.
- *Απ. Γεωργιάδης*, Ενοχικό Δίκαιο, Ειδικό Μέρος Ι, έκδοση 2004.
- *ο ίδιος*, «Το νέο δίκαιο της ευθύνης του πωλητή για ελαττώματα του πράγματος», ΧρΙΔ Δ/2004, σ. 19 επ.
- *Γιοβανόπουλος*, «Σύγχρονες τάσεις του δικαίου της παραγραφής», ΕΝΟΒΕ 49, 2003, σ. 36 επ.
- *Δωρής*, σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλου, ΑΚ κατ' άρθρο ερμηνεία, τ. ΙΙΙ, 1997, άρθρα 554-558 και εισαγωγικές παρατηρήσεις άρθρα 534-562.
- *ο ίδιος*, «Συγκριτική Επισκόπηση των επιλογών συστηματικής οργάνωσης των ρυθμίσεων για την πώληση κινητών στον ΑΚ και στη σύμβαση της Βιέννης - κριτικές παρατηρήσεις», σε Θρακικές Νομικές Μελέτες 42: «Ζητήματα εφαρμογής της σύμβασης της Βιέννης για τις διεθνείς πωλήσεις κινητών πραγμάτων», 2004, σ. 155 επ.
- *ο ίδιος*, «Συγκριτική επισκόπηση του παλαιού και του νέου δικαίου της πωλήσεως (βασικοί άξονες)», Digesta 2003, σ. 123 επ.
- *Καυκάς*, κατ' άρθρον ερμηνεία Ενοχικού Δικαίου, έκδοση 5^η, 1974.
- *Κλαβανίδου*, «Η πλάνη ως προς τις ιδιότητες του πράγματος στην πώληση», 1991.
- *Κορνηλάκης*, Ειδικό Ενοχικό Δίκαιο, Ι, 2002.
- *ο ίδιος*, σε ΕΝΟΒΕ 42: «Η σύμβαση της Βιέννης για τις διεθνείς πωλήσεις κινητών πραγμάτων», 2001.
- *ο ίδιος*, «Σύγχρονες τάσεις του δικαίου της παραγραφής», ΕΝΟΒΕ 49, 2003.

181. Χωρίς μεγάλη επιτυχία πάντως, όσον αφορά την απλοποίηση του συστήματος παραγραφών, σύμφωνα με τον *Κορνηλάκη* (ΕΝΟΒΕ 49 «Σύγχρονες τάσεις...», σ. 25 επ.), ο οποίος χαρακτηρίζει το σύστημα «μάλλον δαιδαλώδες», στην προσπάθεια να ρυθμίσει κάθε πιθανή και απίθανη περίπτωση.

182. Ό.π. σ. 169.

- *ο ίδιος*, «Το νέο δίκαιο των πραγματικών ελαττωμάτων στην πώληση», ΕΝΟΒΕ 51, 2003.
- *Μπαλής*, Γενικά Αρχαία, έκδοση 8^η, 1961.
- *Μπεχλιβάνης*, «Η τροποποίηση του δικαίου της πώλησης του ΑΚ - Σχετικά με τον ν. 3043/2002 για την ευθύνη του πωλητή για πραγματικά ελαττώματα και έλλειψη συνομολογημένων ιδιοτήτων», ΔΕΕ 6/2003, σ. 620 επ.
- *Παντελίδου*, «Πώληση και Παραγραφή», τιμητικός τόμος Γενέθλιον Απ. Σ. Γεωργιάδη, τ. Ι, 2006, σ. 629 επ. και προδημοσίευση ΧρΙΔ Δ/2004, σ. 769 επ.
- *η ίδια*, «Ζητήματα παραγραφής στο νέο δίκαιο της πωλήσεως», Digesta 2003, σ. 143.
- *Παπανικολάου*, «Το νέο δίκαιο της ευθύνης του πωλητή», 2003.
- *Πουλιάδης*, «Η ευθύνη του πωλητή στο σύστημα των συμβατικών παραβάσεων», 2005.
- *Σπυριδάκης - Περάκης*, Αστικός Κώδιξ, Ενοχικόν Δίκαιον, Β/2, 1974.
- *Σταθόπουλος*, «Η υπό κύρωση σύμβαση των Η. Ε. για τις διεθνείς πωλήσεις κινητών και το δίκαιο του ΑΚ - καινοτομίες επί συμβατικών παραβάσεων», ΝοΒ 45 σελ. 1085 επ.
- *Τριάντος*, «Η πώληση κατά τον ΑΚ, θεωρία - νομολογία - υποδείγματα», 2005.
- *Φίλιος*, Ενοχικό Δίκαιο, Ειδικό Μέρος, Ι/1, 5^η έκδοση, 2002.
- *Χελιδόνης*, «Συστηματική υποδομή και ανοικτά ζητήματα του νέου δικαίου της πώλησης», Digesta 2003, σ. 158.
- *ο ίδιος*, «Η αξίωση επιδιόρθωσης ή αντικατάστασης στην πώληση», ΧρΙΔ Ε/2005, σ. 200 επ.
- *ο ίδιος*, «Ο ν. 2532/97 - Οριοθέτηση του πεδίου εφαρμογής και δικαιοπρακτική θεωρία», ΧρΙΔ Α/2001, σ. 870 επ.
- *Χριστοδούλου*, «Τα όρια του πεδίου εφαρμογής της μεταρρύθμισης του δικαίου της πώλησης στο λοιπό ενοχικό δίκαιο», Digesta 2003, σ. 394 επ.